National Library
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA Ont. K1A 0N4
Bibliothèque nationale du Canada
SEP 26 1983
DIVISION DES PÉRIODIQUES

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 69 (2990) XXXII aastakäik

Teisipäeval, 20. septembril 1983 — Tuesday, September 20, 1983

Üksiknumbri hind 60 centi

Väga rahvarohke oli EKN kõnekoosolek, kus Aarne Vahtra andis ülevaate olukorrast Eestis. Pildil Stella Kerson, kes koosoleku eel tutvustas külalist, kes hüppas ära Pariisis, Aarne Vahtra ja EKN esimees Laas Leivat, kes koosoleku avas.
Foto: Vaba Eestlane

Korea lennuki hukk elustas Balti probleemid

Balti Vabadusliidu järjekordne aktsioon USA-s

Toores Korea tsiviillennuki alla tulistamine N. Liidu poolt, kus surma sai 269 eraisikut, nendest 61 ameeriklast, jahmatas ameeriklasi. Balti Vabadusliit alustas rea samme ameeriklastele oma arvamuste avaldamiseks selle N. Liidu julma teo puhul, et selle kaudu ka esile tuua julmusi Balti riikides. Nädal aega on Balti Vabadusliidu liikmed esinenud raadios, televisioonis ja demonstreerinud.

Balti Vabadusliidu sekretär Viivi Piirisild helistas USA kongressiliikmeteje, andes edasi Balti Vabadusliidu avalduse, mis nõudis, et Ühendriigid lõpetaksid igasuguse kaubandusliku vahekorra N. Liiduga, kaasaarvatud nisu müügi, et suletakse N. Liidu konsulaat San Franciscos, kes kogub tehnilist andmestikku ja ei lubataks Aerofloti lennukeil maanduda Ühendriikides. Balti Vabadusliit märkis, et selline tegu on alatu, kuid nad ei ole üllatatud, kuna Nõukogude Liit on vägivalda kasutanud aastakümneid Balti riikides.

Nädal aega esitas Los Angelese suurim päevauudiste raadiojaam KNX Balti Vabadusliidu esimehe mag. Valdis Pavlovskise antud intervjuud samal teemal.

Balti Vabadusliit, koos organisatsiooni Californians for strong America, korraldasid Los Angelese Pressiklubis pressikonverentsi, millest andsid ülekande raadio- ja televisioonijaamad.

Valdis Pavlovskis andis edasi Vabadusliidu avalduse ja käsitles ka suuri küüditamisi Balti riikides. Ta nimetas ka, et tihti on KGB agendid maskeeritud diplomaatidena.

Teisipäeval, 6. septembril kogunesid korealaste organisatsioonid ja Balti Vabadusliit koos plakatitega Los Angelese sadamasse Long Beachi kus oodati Vene kaubalaeva „Novokuibyshevski" saabumist. Laeva lastiks oli puumaterjal ja vene vodka. Demonstratsioon algas Long Beachis Williams & Dimond kompanii ees, kes on kaubavahendus agendiks N. Liiduga. Hüüti nõukogudevastaseid hüüdlauseid, põletati N. Liidu lipp ja põlenud lipule visati vene vodkapudeleid, mis katki läksid. N. Liidu kaubalaeva lubati lõpuks kaitse all saabuda sadamasse, aga meeskonda ei lubatud laevalt lahkuda. Demonstreerijad kogunesid lukustatud traataia taha, kust nad hüüdsid „ei, ei" vene keeles ja keerasid oma protestiplakatid venelaste poole. USA sadamatöölised aga keeldusid vene kaupa laevalt laadimast. Töölised kaotasid sellega 130 dollarit päevas.

Järgmiseks päevaks ei olnud laev veel maha laaditud

ja kongressiliige Bobbie Fiedler, Kaliforniast San Fernando orust, kellega Balti Vabadusliidul on tihe koostöö, andis ajakirjandusele teate, et laev lahkub Long Beachist ilma mahalaadimata

ja läheb läbi Panama kanali New Orleansi, et seal kaupa välja laadida. Long Beachi sadamatöölised aga arvasid, et ka New Orleansi sadamatöölised ei laadi kaupa maha.

Demonstratsioon Long Beachis anti edasi televisiooniuudistes, lisaks ka ülevaade Balti Vabadusliidu tegevusest ja intervjuud Balti Vabadusliidu esimehe Valdis Pavlovskise, abiesimehe Tony Mazeikaga ja teiste liikmetega. Ülevaate demonstratsioonist on andnud Los Angelese päevalehed Times ja Daily News koos teiste ajalehtedega.

Eriti Daily News kirjutab Balti Vabadusliidust ja Balti riikide traagikast, nimetades, et Balti riigid kaotasid oma vabaduse Hitleri ja Stalini vahelise lepingu tõttu, tuhanded küüditati Siberisse ja praegugi on need riigid okupeeritud Nõukogude Liidu poolt.

Televisiooniuudistes on ka olnud kommentaare teadlike isikute poolt. Nii rääkis USC ülikooli Nõukogude Liidu eriala õppejõud dr. Robin Ranger, et USA peaks lõpetama igasuguse kaubanduse N. Liiduga. Tuleks neile rangelt vastu hakata. Nõukogude Liit tunnustab ainult tugevat kätt. Ka ei oleks pidanud sekretär Schultz kohtuma Gromõkoga.

ABC televisiooni kommentaator Bruce Herschensohn nimetas, et Nõukogude Liit arvestab väga maailma arvamust.

Tsiviillennuki mahalaskmine toob maailma rahvaste hulka kartust ja see on just, mida N. Liit soovib.

Nii ei julge keegi talle vastu hakata ja ta saab jatkata oma imperialistlikku maailmapoliitikat.

V.P.

N. Liidu kaubalaeva Los Angelese sadamasse tuleku puhul korraldas Balti Vabadusliit demonstratsioone ja andis informatsiooni uudistes. Pildil Balti Vabadusliidu esimees Valdis Pavlovskis kõnelemas Los Angelese televisioonis.

Eesti koolid alustasid õppetööga

Enamus algkooli lõpetajaist jätkavad õppimist keskkoolis

Möödunud reede õhtul alustasid sügisese koolitööga T.E.S. Täienduskeskkool ja gümnaasium. Eesti Maja keskmises saalis peeti kaks samasisulist aktust, esimene keskkoolile ja teine tund hiljem gümnaasiumile.

Keskkooli aktuse avas Erik Valter lühikese palvusega, tänades Taevaisa ilusa suve eest ja palus, et ta uue õppeaasta alguses valvaks noorte üle ja laseks neid kasvada tublideks eesti noorteks.

Koolikomitee esimees H. Lupp ütles oma sõnavõtus, et pärast eriti kaunist suve on kõik hästi välja puhanud ja võidakse uuele õppeaastale vastu minna, mis tõotab tulla huvitav, kuna tehakse ettevalmistusi ESTO-84-le, kus ka õpilasperel tuleb mitmes osas olla kaastegev.

Eesti lipu 100. aasta juubeli puhul korraldatakse kirjandus- ja kunstivõistlus mitmes vanusegrupis rohkete auhindadega.

Peale selle on traditsioonilised väljasõidud ja muud üritused.

Edasi ütles H. Lupp, et siiani rõhutati eesti keele õppimise tähtsust eestluse säilitamise seisukohast. Nüüd, kus vanemate eestlaste oma kohtadelt lahkumine on toonud esile eesti keele oskuse praktilise külje, see võib anda ka elukutselise tegevusala eesti asutuste juures. Endine õpilane Priit Aruvald on kutsutud EKN büroojuhatajaks pärast E. Saluranna lahkumist. Mujalegi on vaja eesti keelt valdavaid nooremaid. See on vastuseks neile, kes on küsinud, mis kasu on meil eesti keele õppimisest. Lõpuks ta märkis, et eesti kool on olnud aastaid koostöös Toronto linnavalitsuse pärandikeelte osakonnaga, mis aitab paremini oma õppetööd korraldada ja mis võimaldab koolimaksu endiseks jätmist.

Tervituse EKN poolt tõi noorsootöökomisjoni juhataja Maiki Andre-Lupp, endine keskkooli lõpetaja, kes praegu on Kanada keskkooli õpetajaks. Ta vestles isiklikele kogemusile põhinevaist mõtetest ja meenutas, et ta isegi küsis kooli minnes, milleks need teadmised on vajalikud.

Nüüd on ta leidnud, et kõik need ained on saanud realiteediks, kuna selle kaudu saadakse osa oma rahva kultuuripärandist ja oma juurtest ning identsusest.

Meie vanemad pidid maha jätma selle, mis teistele rahvastele on loomulik. Uuel maal uue elu rajamisel võeti eesmärkideks kodumaale vabaduse taastamine ja vaimsete väärtuste edasi andmine lastele. Eesti koolis õpetatakse neid aineid, mis teevad noore iseteadlikuks rahvuslaseks. Seda pole võimalik Kodu-Eesti koolides õppida. Oma rahva kultuuripärandit antakse edasi põlvest põlve, see on meie rahvuslik kohustus. Arendame eesti keelt ülemaailmselt ja ESTO-84 ajal on meil eesti keeles kõigiga rääkimise võimalus. See on sillaks kõigilt maadelt tulijate vahel. Kuid see on sillaks ka kodumaaga kirjavahetusel. Eesti keel on meie ühine minevik, olevik ja tulevik.

Kolmandaks koolijuhataja E. Marten tervitas noori. Rääkides eelseisvast õppeaastast ütles ta, et see aasta on tegevusrohke oma ettevalmistustega ESTO-84-le. Õppekavas on muudatusi II klassi raames. Klassijuhatajaiks on I klassis Juta Puhm, II klassis Ene Lüdig ja III klassis Vaike Rannu.

Ta tutvustas eelolevat tööd, öeldes et tegeliku tööga alustatakse järgmisel reedel, alul rahvatantsuga. Kui varem oli kaks gruppi, siis nüüd õpivad kõik ESTO-84 valguspeo programmi.

E. Marten väljendas optimistlikult, et kui on noori, kes on huvitatud eesti keelest ja kultuurist, siis on lootusi tulevikku,

mille kinnituseks aktus lõpetati Eesti hümniga.

☆

T.E.S. Gümnaasiumi aktuse avas palvusega Maimu Nõmmik, paludes et Taevaisa õnnistaks noori algaval õppeaastal ja õnnistaks meie kodumaad.

Koolikomitee esimees H. Lupp tervitas õpilasperet. Puudutades gümnaasiumi ütles ta,

et raskeimaks selle algatamise juures on esimesed sammud, kuid esimene aasta oli üle lootuste hea, uus aasta peaks muutuma sujuvamaks.

Edasi ta kõneles samaseid mõtteid ESTO-84 ettevalmistusist, Eesti lipu kirjandusvõistlusest ja eesti keele õppimise praktilisest tähendusest, kuna see võib anda tööKoha.

Koolijuhataja E. Marten tutvustas EKN noorsootöö komisjoni juhatajat Maiki Andre-Luppi, kes kordas oma kõnet, mis ta varem samal õhtul oli pidanud keskkooli noortele.

Koolijuhataja E. Marten andis informatsiooni eelolevast koolitööst, mis toimub nagu eelmisel aastal üle nädalati. Ta ütles, et gümnaasium on ikka veel katseline kool ja töötab endiste õpetajatega. Uute huviringide asi selgub lähemal ajal, tantsukursused peetakse teisel poolaastal.

Koolitöös on õpitud eelmise aasta vigadest ja on arvestatud ka noorte arvamistega.

Kui keskkoolis võttis kolm aastat rutiinipärase töörütmi saamiseks, siis gümnaasiumis ehk jõutakse selleni kahe aasta jooksul.

Ta rääkis noortele head uudist, et õppekavas on tänavu A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus" I, et selle kaudu põhilist eestlase iseloomu tundma õppida. Ta avaldas lootust, et eelmisel aastal töötanud ajakirjanduse huviringis kujuneks välja oma toimetus, kuhu kaastööd saadakse ka keskkooli õpilasilt. Soovides kõigile head kooliaastat, lõpetati aktus Eesti hümniga.

EESTI OHVITSERIDEKOGU KANADAS

järjekordne

SÕPRUSÕHTU

liikmetele ja nende külalistele

neljapäeval, 6. oktoobril 1983 kell 19.00

Tartu College, 310 Bloor St. W., sissekäik Madison Ave.

EOK juhatus

Enn Tartu arreteeriti jälle

Möödunud teisipäeval, 13. septembril kell 8 homm. arreteeriti Tallinnas Enn Tartu oma töökohal. Teda süüdistatakse par. 68/1 alusel antisovjetliku tegevuse pärast.

Ahoneni, Paleki ja Pesti kohtuprotsess, mis pidi olema augustis, on edasi lükatud 5. detsembrile. Arvatakse, et edasilükkamine tehti põhjusel, et samal ajal pidada seda ka Tartu süüasjaga.

E. Tartu on olnud kümme ja pool aastat sunnitöölaagris. Pärast kolmekordset kinniistumist on kindel uus 10-aastane sunnitöö ja sellele lisaks 5 aastat siseeksiilis olemist.

St. Kitts sai iseseisvuse

BASSETERRE — St. Kitts — Nevis saared, mis 1623 olid esimeseks Inglismaa koloniaks Lääne-Indias, sai 18. septembril iseseisvaks. Inglise kuningakoda esindas sündmuse juures printsess Margaret. Tseremoonia puhul heisati uue riigi roheline, kollane, must ja punane lipp ning mängiti uut riigihümni, Riigi pindala on 270 ruutkilomeetrit ja selle ueeks nimeks on St. Christopher-Nevis. Kokku on kahel saarel, millest väiksem omab veel autonoomia, 39000 elanikku. Riigi peamiseks eksportartikliks on suhkur, mida möödunud aasta produtseeriti 35.000 tonni.

USA relvaabi Liibanonile

BEIRUT — USA andis laskemoona ja relvi Liibanoni armee üksustele, kes võitlevad Süüria poolt toetatud mässuliste muhameedlaste vastu, mida Beiruti valitsus nimetab „saatuslikuks lahinguks".

Washingtonis ütlesid USA ametnikud, et läbirääkimised on käimas vaherahuks ja välisriikide vaatlejate paigutamiseks Shouf mägestikku, kus viimasel kahel nädalal on kestnud võitlused valitsusvägede ja druze miilitsa üksuste vahel.

USA välisministeeriumi esindaja Alan Romberg ütles, et ennustamine on alati riskantne,

aga praegu on laual ettepanek, mis peaks rahuldama kõigi asjaosaliste nõudmisi.

USA varustuse andmine toimus päev pärast seda, kui Washington andis USA mereväe juhtidele loa õhurünnakuiks ja laevastikult tulistamiseks, kui Liibanoni sõjavägi vajab abi äärmiselt ohtlikes olukordades.

USA saatis relvaabi,

et Liibanoni sõjavägi ei jookseks tühjaks laskemoonast Süüria sõdurite vastu peetavais lahinguis.

Liibanon maksab relvade ja varustuse eest varem kokkulepitud tingimusil.

EELTEADE:

TORONTO EESTI NAISSELTS korraldab
pühap., 16. okt. Eesti Maja suures saalis

TRIINU PÄRASTLÕUNA

ETTEKANDED ★ NÄITUSED ★ LOTERIID ★ KOHVILAUD

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $48.—, poolaastas $26.— ja veerandaastas $14.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $58.—, poolaastas $31.— ja veerandaastas $16.—

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Stokholmis Nordiska Muuseumis toimus eesti käsitööde valmistamise näitus. Pildil vasakult Leida Murtel vöökudumisel, Linda Pahk haapsalu rätti heegeldamas, näituse organiseerija Salme Vasur ja niplispitsi valmistaja Karin Erikson-Espling. Foto: H. Trummer

VENE LENDURITE „KANGELASTEGU"

Korea reisilennuki äsjane allatulistamine vene lendurite poolt Sahhalini saare piirkonnas, mis nõudis ohvriks 269 inimest, on järjekordseks tõendiks, et Moskvas valitsev rezhiim ei ole vaatamata lääneriikide liberaalsete ringkondade ootustele ja lootustele karvavõrragi muutunud. Detente raamides viljeletud Ida ja Lääne vaheline kultuuriline läbikäimine, Helsingi kokkulepped ja ühiskondliku elu mitmesugustes erisektorites tegutsevate inimeste delegatsioonide vastastikune vahetamine ei ole suutnud tuua muudatusi N. Liidus ja teistes kommunistlikes riikides rakendatud julma ja rigiidsesse süsteemi, mis jätkab iga hinna eest kõiki käepärast olevaid terrorivahendeid, kasutades kommunistliku rezhiimi kaitsemist ning N. Liidu hermeetilist lahutamist välismaailmast. .....

...Läänemaailmas ei ole sellest pikkade aastate jooksul veel aru saadud, et kommunistlike rezhiimide kaitsemisel ja kommunistlike riikide piiride sulgemisel ei valita abinõusid ning ei hoolita inimohvritest. See põikpäine ja kriitikata Lääne seisukoht on seda arusaamatum, et venelased on mõrvanud või sunnitööle saatnud iga inimese, kes on sihilikult või kogemata üle nende riigipiiride astunud või üritanud Venemaalt või talle alistatud koloniaalriikidest põgenemist. Seda seisukohta kaitses äsja häbenematult Madriidis ka N. Liidu välisminister ja poliitbüroo liige Andrei Gromõko, kes ... Ühendriikide välisminister George Shultzi protestitormi külmalt tagasi lükkas väitega, et N. Liidu piirid on „pühad" ja venelased on ka tulevikus valmis alla tulistama iga võõra lennuki, mis lubamatult nende õhuruumi satub. .....

See seisukoht tundub läänemaailma mõtlemisviisile toores, julm ja vastuvõtmatu, kuid paranoialikule ja oma sisemist nõrkust terroriga ja valedega kaitsvale kommunistlikule rezhiimile on see loomulik ja paratamatu. See on alati nii olnud nagu eestlased seda oma kogemuste põhjal teavad vahejuhtumist 1940. aasta 14. juunil, mil vene võitluslennukid pärast Eesti vallutamisele asumist kõik Eesti piirid sulgesid ja Soome lahe kohal alla tulistasid Tallinnast Helsingisse sõitva soome reisilennuki „Kaleva". Ning see jääb ka tulevikus nii — vähemalt senikauaks kui N. Liidus kehtib kommunistlik riigikord.

On arusaadav, et N. Liit kuritegude sooritamisel püüab alati oma käed puhtaks pesta ning süü teiste kaela veeretada, eriti kui neid kuritegusid ei suudeta enam kuidagi varjata ning need võtavad rahvusvahelised mõõtmed. See toimus näiteks Katõni massimõrva puhul ning seda võtet harrastatakse ka nüüd pärast Korea reisilennuki allatulistamist. Moskva käitumine käesoleval juhul on erakordselt pentsik ja nende valed klaarselgelt läbipaistvad. Esialgu seletati, et vene õhujõududel oli küll kontakt N. Liidu õhuruumis Korea reisilennukiga kuid et see kadus pärast hoiatuslaskude väljatulistamist Jaapani suunas. Alles pärast seda kui jaapani võimud avaldasid oma luurejaamade andmete põhjal helilindid vene lendurite kõnelustest maapinnal asuva komandopunktiga, mille põhjal võis kindlasti järeldada, et punalendurid said kaitseta reisilennuki allatulistamisel hakkama järjekordse kangelasteoga, võtsid venelased reisilennuki hävitamise omaks.

Kuid lennuki allatulistamise omaks võtmine ei tähenda veel süükoorma enda õlgadele võtmist. Süü aetakse nüüd Uhendriikide kaela, kes Moskva versiooni kohaselt angazheeris Korea reisilennuki luureülesannete täitmiseks ning saatis suure lennuki 269 inimesega pardal N. Liidu salajaste sõjaliste piirkondade õhuruumi spioneerima. Selle versiooni populariseerimisel sai poliitbüroo isegi hakkama sellise originaalse ja ennekuulmata võttega, et N. Liidu eksperdid eesotsas sõjaliste jõudude staabiülemaga marssal Nikolai Ogarkoviga andsid Moskvas lääneriikide ajakirjanikele pressikonverentsi, millest osavõtt nõukogude oma ajakirjanikele oli suletud.

Marssal Ogarkovi teooriat pandi hiljem Moskva televisioonis kinnitama ka kolm nõukogude lendurit, kes olid Korea reisilennuki allatulistajateks. Lendurite jutud olid võetud Kremli propagandakoodeksist — nende sõnavõttude kohaselt oli siin tegemist spionaazhilennukiga, mille kapten ei reageerinud hoiatuslaskudele ja hoiatussignaalidele ning jatkas reisi vene merekindluse Vladivostoki suunas. Ja kui maapinnalt komandopunktist tuli selge korraldus lennuki allatulistamiseks, siis täitis lendur tema sõnade kohaselt kõhklematult selle korralduse, et likvideerida sellega vaenlast, kelle eesmärgiks oli spioneerida tema kodu ja kodumaa kahjustamiseks.

Läänemaailma reageering Korea reisilennuki allatulistamisele on seni olnud ebakindel ja kõikuv ning isegi NATO riikide vahel on puudunud vajalik koostöö ja kokkulepe ühiste sanktsioonide rakendamiseks. Uhendriikide president Ronald Reagan, kes mõistis Korea lennuki allatulistamise hukka kõvade sõnadega, nimetades seda „barbaarseks teoks" ja „kuriteoks, mida maailm ei saa kunagi unustada", oli vastuabinõude rakendamisel erakordselt tagasihoidlik, mis äratas isegi imestust Lääne-Euroopas, kus tavaliselt poliitikud ja riigijuhid on venelaste suhtes leplikumad kui Ameerikas. Reagani algatus venelastelt vabanduse ja kahjutasu nõudmiseks tundub isegi erakordselt naiivsena ning selle nõudmise tõhustamiseks rakendatud nõukogude lennuühingu Aerofloti kahe kontori sulgemine Uhendriikides ei aidanud palju kaasa presidendi kõvadele sõnadele seljataguse andmiseks.

Kanada oma vastuabinõude raamides keelas Aerofloti lennukitele kahe kuu jooksul maandumise Montrealis Mirabeli lennuväljal, kuid samal ajal jättis vene ja kuuba õhuliiklusele vabaduse Newfoundlandil Ganderi lennuvälja kasutamiseks, mis on eriti oluliseks tankimiskohaks kaugelt tulnud reisilennukitele. Mõned NATO riigid Euroopas on järgnenud Kanada eeskujule ja katkestanud ajutiselt lennuliikluse N. Liiduga. Üldiselt on siin siiski tegemist rohkem vibupüsside kui kahurite rakendamisega, mis viib paratamatult järeldusele, et läänemaailma ei ole kaugeltki kerge viia ühe mütsi alla kui tekib vajadus ühise rinde moodustamiseks N. Liidu vägivallategude ja terroriaktsioonide piiramiseks.

Rein Taagepera

Iseseisvuse sünd: Soome, Eesti, Läti, Leedu

3.

ISESEISVUSE MÕTTE SÜND

Kaksikvõim, jatkus. Eesti Maapäeva mitte-bolsheviklik enamus tuli kokku 28. novembril ja kuulutas end kõrgeimaks võimuks Eestis, paar minutit enne kui bolshevikud Maapäeva laiali ajasid. Üksuste koondamine Eesti Diviisiks Johan Laidoneri juhtimisel jätkus veel detsembris. Soome Eduskunna kodanlik enamus kuulutas Soome iseseisvaks (6. 12. 17) ja Lenin nõustus, sest praktilist keelamisvõimu tal polnud. Seni kui Venemaa oli mitte-bolsheviklik, olid soome sotsialistid iseseisvuse poolt ja parempoolseil polnud kiiret — nüüd aga olid osad ümber pööratud.

Leedu Taryba enamus reageeris samuti Vene oktoobrimässule lahkulöömisega, mis aga Saksa hõivangu oludes võttis tagantjärgi piinliku ilme: Leedu kuulutati uuestisündinuks riigina, ent Saksa protektoraadi all (11. 12.) Tagantjärgi, teades et Saksamaa aasta hiljem kokku variseb, on kerge taolist sammu hurjutada, aga tollal paistis Saksamaa võimsana ja autonoomia Saksa kontrolli all olnuks parem kui sõjaväeline Saksa okupatsioon, mille all Leedu oli olnud juba üle kahe aasta. Sakslased kasutasid Taryba avaldust ebaametlikult ära avaliku arvamuse mõjutamiseks nii Saksamaal (kus kaugeltki kõik ei kiitnud heaks vallutussõda) kui mujal, ei võtnud aga ametlikku seisukohta. Uheks probleemiks oli, et mitmed Saksa liitriigi hertsogid ja kuningad võistlesid omavahel Leedu krooni pärast. Saksa võimuga katsus saada realistlikku kokkulepet mitte ainult hõivatud maal asuv Taryba, vaid ka uus N. Vene valitsus, kes 15. dets. sõlmis vaherahu ja alustas Brest-Litovskis rahuläbirääkimisi Saksamaaga.

Eestile olid need läbirääkimised ohtlikud tulemustest olenematult. Lenin võis kokkuleppe hinnaks Baltimaad Saksamaale loovutada. Kui aga kokkulepet ei saada, võis oodata Saksa edasitungi Eestis. Selles prespektiivis kerkis üha rohkem esile küsimus, kas kuulutada Eesti iseseisvaks. Maapäev oli omal viimasel istungil kuulutanud, et tal on seaduslik pädevus otsustada Eesti saatus, ent ta ei teinud veel oodatud otsust. Esimesena ütles iseseisvusmõtte kirjas välja üks vägagi vasakpoolse partei liige: sotsialist-revolutsionäär Gustav Suits (novembris, Helsingis), kes soovitas Soome-Eesti liitriiki. Nii bolshevikud kui ka kodanlik ajaleht „Postimees" reageerisid negatiivselt, ent 20. dets. soovitas ka kodanliku „Päevalehe" juhtkiri iseseisvust. Jah, see oli see imelik segane aeg, kus bolshevikud olid võimul, ent ka parempoolsed ajalehed ilmusid ikkagi, ja arutasid avalikult selliseid küsimusi! Muidugi ei olnud iseseisvus tollal mingi parempoolne või bolshevikevastane mõte. Sihiks oli ära hoida Saksa hõivang, mõnede arvates kas või selle hinnaga, et iseseisvat Eestit valitsevad bolshevikud. Tööerakondlane ja tulevane Eesti välisminister Ants Piip väljendas end järgmiselt, kui Maapäeva vanemate kogu ja kõigi mittebolsheviklike parteide esindajad 31. dets. kokku tulid otsustavaks nõupidamiseks:

„Võibolla, et iseseisvuse eest tuleb meil rahvakomissaride valitsust tunnistada, nagu Soome tegi. Ükspuhas, kes teeb, tähtis, et tehtud oleks."

(Ants Piip, Tormine aasta, 1934, lk. 79)

Oli vastuarvamusi, oli poolt-arvamusi (ka paremalt tiivalt) ja lõpuks ühine otsus: Saksa hõivangu vältimiseks iseseisvus peatselt välja kuulutada ja selleks bolshevikega läbi rääkida. Lenin oli muide asjaga päri, kes aga keeldusid olid eesti bolshevikud: neil ei olnud usku, et nad eraldi Eesti riigis suudaksid võimule jääda — selleks ei olnud 39-protsendisest poolehoiust nagu küllalt. Seda aga võisid parandada uued valimised.

Eesti Maapäev oli ette näinud Eesti Asutava Kogu valimised ja bolshevikud otsustasid need ka läbi viia 21. ja 22. jaanuaril 1918. Kui aga esimesel päeval kakskolmandikku oodatavaist häältest oli antud, selgus, et bolshevike häältearv oli langenud 39-lt 35-le, mis oli neile seda kibedam, et loetud oli ka mitmete linnade hääled, kus nad varem olid eriti edukad olnud. Bolshevikud katkestasid valimised ja valitsesid edasi teades, et neil rahva mandaati ei ole ega tule. Keeldudes samal ajal iseseisvusest, muutusid nad üha selgemini uue Vene võimu kohalikeks esindajaiks ja kaotasid niimoodi veelgi rohkem toetust. Kõik teised poliitilised voolud, parempoolseist sotsialistide revolutsionääridest, koondas aga iseseisvuse mõte ühisrindeks just sel ajal, kui rahvusühtsus Soomel lahe põhjakaldal katastroofiliselt pragunes: 28. jaanuaril toimus üle Lõuna-Soome punane revolutsioon, mille tulemuseks oli verine kodusõda.

SAKSA VÕIMU TIPP-PUNKT JA VARISEMINE

Nagu mainitud oli Soome jagunenud üsna võrdselt sotsialistlikuks ja kodanlikuks pooleks kaua-kestnud ühiskondlike ebanähete mõjul, millede aeglast lahendamist liiga kaua oli vaesemalt poolt oodatud ilma tulemusteta. Vene sündmuste mõjul radikaliseerus osa sotsialistidest üha enam, teisalt aga ergutas Saksa edu ka parempoolsuse radikaliseerumist. Vene bolsheviseerunud garnisonide mõju oli ainult kaudne. Mitte kõik sotsialistid ei läinud ülestõusuga kaasa, kuid siiski hõlmas see suurema osa Lõuna-Soomest. Parempoolsed koondasid jõude harvemalt-asustatud Põhja-Soomes ja nende parem sõjaline oskus (ohvitserid olid ju nende poolel!) hakkas pikapeale mõju avaldama. Otsustavaks teguriks sai aga Saksa interventsioon aprilli algul, kui hiljem Eesti ajaloos kurikuulsaks saanud kindral der Goltz 10.000 sõduriga Soomes maabus. See oli teistmoodi sõjajõud kui need vene sõdurid, kes punast poolt aitasid. Punased jäid kahe tule vahele. Tampere sõlmpunkt langes paari päeva jooksul (6. 4.) ja peatselt vallutasid sakslased Helsingi. Mai keskpaigaks olid punased kokku varisenud. Osa taandus Venemaale, osa vireles kaua vangilaagreis, kus nälg ja hukkamised võtsid häbiväärsed mõõtmed.

Vahepeal katkestas N. Vene esindaja Trotski läbirääkimised Saksamaaga (10. 2.), nagu lootes et status quo vaherahu näol kesséd aga alustasid peatselt (19. 2.) edasitungi, mis otseselt kutsus välja iseseisvusdeklaratsioonid nii Leedus (16. 2.) kui ka Eestis (24. 2.), kuigi tingimused olid õige erinevad. Veel enne kui Saksa rünnak algas, oli Tarybal selge, mida Vene-Saksa läbirääkimiste luhtumine tähendab Leedule: jäämine kaugele Saksa tagalasse, nii-öelda puht-saksa küsimuseks. Ka need Taryba liikmed, kes eelneva novembri protektoraadi-deklaratsiooni polnud heaks kiitnud, tulid tagasi ja üksmeelselt kuulutas Taryba Leedu iseseisvaks, ilma mainimata Saksa sidemeid. Kuigi Saksamaa polnud kunagi Taryba novembri-aktsiooni heaks kiitnud, nõudsid nüüd Saksa võimud, et Taryba oma uue avalduse tagasi võtaks ja uuesti kinnitaks eelnevat. Taryba vastas diplomaatlikult, et mõlemad deklaratsioonid kehtivad.

Eestis, kus sakslased veel sees ei olnud, katsuti iseseisvus välja kuulutada enne saksa vägede sissetungi, nii et Eestit ei vallutataks kui osa Venemaast. Maapäeva vanematekogu poolt volitatud Päästekomiteel õnnestuski iseseisvus välja kuulutada ja vastav manifest Tallinnas levitada mõned tunnid enne Saksa üksuste sissemarssi. Lahinguid palju ei olnud, sest demoraliseerunud bolshevikud üksused ei avaldanud sakslastele mainimisväärset vastupanu, ainus järgijäänud eesti üksus Haapsalus aga ei hakanud end bolshevike kasuks ohverdama. Eesti bolshevike juhid põgenesid. Päästekomitee kolmest liikmest mõrvati üks sakslaste poolt (Jüri Vilms), kui ta Soome põgenes, ja teine (Päts) saadeti hiljem saksa koonduslaagrisse Poolas. N. Liidu ajalookirjutajail pole aga siiani olnud häbi sellest hoolimata kujutada Vilmsi ja Pätsi saksameelsetena.

K. A.

Kommentaarid

Mõned filosoofilise mõtlemisviisiga inimesed suvatsevad kinnitada, et midagi uut pole päikese all. Seda mõtteavaldust võiksime rakendada ka Korea reisilennuki allatulistamise puhul Sahhalini saare piirkonnas, meenutades William Tomingase ingliskeelse raamatu „The Soviet Colonization of Estonia" põhjal Tallinnast üle Soome lahe Helsingisse sõitva soome reisilennuki allatulistamist 14. juunil 1940. aastal.

Reisilennuki julm hävitamine venelaste poolt toimus üks päev pärast seda, kui punaarmee oli asunud Eesti Vabariigi täielikule vallutamisele ja Eesti iseseisvuse hävitamisele, tungides Eestis asuvatest baasidest oma maa-, mere- ja õhujõududega kõikidesse tähtsamatesse keskustesse ja strateegilistesse punktidesse ning eraldades kogu Eesti territooriumi hermeetiliselt välismaailmast. Lennuki allatulistamist uuris 1941. aastal Soome kolonel P. Varis, kes sai vajalikke andmeid Tallinnas tegutsenud purilennukooli juhatajalt Gerhard Buschmann'ilt, kes omakorda oli saanud lennuki hävitamise kohta põhjaliku ülevaate tunnistajalt, kelleks oli Buschmanni lennukooli endine õpilane Harald Mang, kes suri hiljuti Kanadas.

Harald Mang viibis Eesti annekteerimise ajal ajateenijana Soome lahel asuvas Keri tuletornis. 1940. aasta 14. juunil nägi ta läbi tugevajõulise pikksilma soome lennukit, mis tuli Eesti rannikult ja lendas Soome ranniku suunas. Lennukile, mis osutus Soome reisilennukiks „Kalevalaks", lähenesid peatselt kaks vene SB-8 jahilennukit, saates oma ohvrit kuni Prangli saareni. Siis laskus üks vene lennukitest madalamale, kuna teine hakkas 50 meetri kaugusel asuvat „Kalevalat" tulistama. „Kalevala" oli siiski võimeline lendu jatkama, kuid pärast Prangli saare ületamist avas sama vene lennuk soome lennukile uuesti tule, mis laskus madalale — 400—500 meetri kõrgusele ja jatkas reisi. Nüüd asus rünnakule teine vene lennuk ja kui „Kaleva" oli ületanud Keri tuletorni, süttis lennuki vasakpoolne mootor põlema. Lennuk kaldus vasakule ja kukkus suitsupilve järele jättes merre.

Läheduses viibisid mõned eesti kalapaadid, mis tõttasid sündmuskohale ja hakkasid lennuki hukkumisest säilinud riismeid üles korjama. Kuid peagi saabus kohale üks vene allveelaev, mis sundis kalurid lahkuma ning allveelaeva meeskond võttis kaluritelt ära kõik veest päästetud esemed ja lennukirusud. Uhel kaluril õnnestus siiski venelaste eest varjata ühte kuulidest läbipuuritud lennuki kere tükki ja ühte nahkset portfelli, mis oli kuulunud lennukil viibinud saksa rahvusest reisijale.

Eesti võimud korraldasid „Kaleva" allatulistamise kohta uurimise, kuid kõik need materjalid langesid kommunistide kätte, kui Eestis korraldati 21. juunil 1940 nõukogude punaarmee toetusel riigipööre. Venelased ei võtnud kunagi ametlikult lennuki allatulistamist omaks ning ei maksnud soomlastele oma kuriteo heastamiseks kahjutasu.

Nii-siis — Korea lennuki allatulistamine on tegelikult vene punalendurite vanade vägitükkide kordamine. Praegu oleks sobiv moment „Kaleva" hävitamise loo esiletõstmiseks ja siinsele ajakirjandusele vastava informatsiooni andmiseks. See oleks meie vabadusvõitlusega tegelevatele organisatsioonidele suurepäraseks materjaliks läänemaailma virgutamiseks ning Balti riikide kurvale saatusele tähelepanu juhtimiseks. Meie ülesanne on ära kasutada kõik sellised võimalused, mis meile tehtud ülekohut aitavad läänemaailmas selgitada. On vaja ainult otsustavat pealehakkamist ja vajalikkude sammude astumist.

☆

Korea reisilennuki allatulistamine venelaste poolt on tekitanud läänemaailma diplomaatilistes ringkondades uue peavalu. Diplomaatidel on nüüd põhjust küsida: kuidas saab läänemaailm venelasi usaldada ja nende sõnu uskuda, kui nad lennuki allatulistamise puhul mitmel puhul sõnaselgelt valetasid ja kuriteo kohta mitu versiooni andsid enne, kui Jaapanist saadud salajased luureandmed sundisid neid tõde tunnistama ja lennuki hävitamise omaks võtma.

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

24. ja 25. sept.
dr. T. Kuutan, tel. 751-6141

1. ja 2. oktoobril
dr. J. Marley, tel. 921-7777

USA lätlasest konsul käis Riias

Ühendriikidel on teatavasti Leningradis peakonsulaat. Selle koosseisus töötab konsulina noor läti päritoluga ameeriklane Ints Mintautas Silinsh. Konsul I.M. Silinsh oli hiljuti sooritanud järjekordse reisi Riiga ja nagu sealne Vene lätikeelne kommunistide häälekandja „Dzimtenes Balss" teatas, käinud konsul Silinsh ka Läti nn. välisministeeriumis, kus tal olnud „kõnelusi".

Kuna USA välisministeerium juba mitme aasta eest deklareeris, et kui ka Leningradi konsulaadi tööpiirkonda kuuluvad Tallinn ja Riia on konsulitel korraldus mitte suhelda okup. Läti nn. riiklike asutuste ja nende juhtidega, vaid ainult linna tegelastega, siis äratas see Läänes elavate lätlaste tähelepanu ja nad pöördusid küsimuses välisministeeriumi poole erikirjaga, milles tähelepanu juhiti eelpoolmärgitud välisministeeriumi seisukohale.

☆

Järelepärimisel selgus, et konsul Ints Mintautas Silinsh ei oma kontakte lätlastega. Läti organiseeritud ringkonnad ei tea temast muud, kui et ta töötab välisministeeriumis.

VES

Ivar Paljak Eesti Õpperaamatufondi esimeheks

Rootsi Eesti Õpperaamatufond sai uue juhatuse fondi nõukogu koosolekul toimunud valimistega. Uueks esimeheks on Ivar Paljak, *liikmeteks Kalju Lepik, Rein Tarmet*, Paul Laan, Meemo Mäelo ja Mare Aadli. Õpperaamatufondi nõukogu liikmeteks valiti Mare Aadli, Jaak Akker, Udo Künnapas, August Sikk, Rein Tarmet ja Jaan Vilval.

Kommentaarid...

Läänemaailm on samuti shokeeritud, et N. Liidu võimud suhtuvad põlgava üleolekuga inimeludesse ning neile ei mängi mingit rolli kui paar-kolmsada inimest ühe raketi väljatulistamisega mõrvatakse.

Läänemaailma ajakirjanikele on ka suureks üllatuseks, kuidas nõukogude võimud ajakirjanduse ja televisiooni kaudu vene rahva arvamist mõjutavad ja seda oma kasuks suunavad. On päris selge, et reisilennuki allatulistamine 269 inimesega pardal oli ka läbilõike Ivanile vastuvõtmatu ja võttis tal südame alt üveldama. Kuid see siiütunne kadus kohe kui partei pani oma propagandamasina täite tuuridega käima.

Kui Gromõko kuulutas N. Liidu piirid „pühaks" ja „puutumatuks", siis imponeerisid need fraasid tohutult naiivsetele rahvamassidele. Marssal Ogarkovi pressikonverentsi näidati mitmel puhul nõukogude televisioonis ja korrati lakkamatult kuidas Lääne spionaazhilennukid luuravad nõukogude tagalas ja teevad ettevalmistusi vene rahva hävitamiseks. Selline ühekülgne ajudepesemine on Nõukogude Venemaal juba vana läbiproovitud võte ja selle kohta andis kõige parema tunnistuse üks kesk-ealine naine Moskvas, kes ühele läänеriikide ajakirjanikule tähendas: „Seal te olete. Ma ütlesin teile juba varem, et meil on täielik õigus".

Neid läänеriikide ajakirjanike tähelepanekuid Moskvas edasi andes tuleb tõesti imestunult küsida: kas siin Läänes, varem tõesti ei teatud, et kommunistlik rezhiim baseerub ainult pettustel ja valedel ning et venelaste kahepalgeline „Dr. Jekyll'i ja mr. Hyde'' mäng alles nüüd seoses Korea reisilennuki allatulistamise looga akuutselt päevakorrale kerkis.

AMI

Laupäeval, 10. septembril toimus Jakobi koguduse vabaõhujumalateenistus Royal Beachis asuval abielupaar Rein Hõbeda talu avaral õuel, kus jutlustas koguduse õpetaja magister Tõnis Nõmmik ja organistiks oli Ed. Welin Keswickist. Peale jumalateenistust ristis õpetaja taluperemehe poja Mati ja ta abikaasa Margareti pojad Mati ja Reinu. Ristimisvee oli õpetaja Nõmmik Jordani jõest kaasa toonud oma Iisraeli reisilt tagasi tulles. Nagu õpetaja mainis, oli ta viis pisikest pudelitäit vett Jordani jõest kaasa toonud. Nüüdsed olid juba neljandad ristsed Jordani veega. Üks pudelikene vett on veel kellegi jaoks. Pildil õpetaja Nõmmik ristib Rein Hõbedat, kuna Mati Hõbe on juba ristitud ja on oma ristiisa Annette pagaritööstuse omaniku Tiit Põdra süles, paremal laste isa Mati Hõbe. Foto: J. Säägi

Perekonnaarsti elukogemusi ja juhiseid

Dr. August Mae vestleb iseenesest ja lõpetatud elutegevusest

Hiljuti teatas dr. August Mae oma arvukale klientuurile, et ta lõpetab oma arstipraktika ja annab oma hoolealused üle dr. Talvi Maimetsale. Veelgi hiljem avaldas ta „Vaba Eestlases" tänuavalduse oma klientuurile, tänades neid usalduse eest pika aja vältel. Tema arstipraktika Torontos on sama pikk, kui on olnud siinne järelsõja aegse emigratsiooni eesti ühiskond, kellega ta on jaganud saatusekaaslust ja hoolitsenud nende tervise eest.

Selle eluülesande lõpetamisel esitas „Vaba Eestlane" oma endisele kaastöölisele mõned arstipraktikaga ja elukogemustega seotud küsimused. Kõigepealt kuidas ta arsti elukutse valis, kuna oli juba siis elukutseline eesti sõjaväelendur?

Dr. A. Mäe ütleb, et teda huvitas noorena lennuväg, see muutis ta linnuna vabaks, andes vabaduse mistahes tegemiseks, kuigi esimene kokkupuude lendamisega oli traagiline, olla pealtvaatajaks lennuõnnetusele Jõhvis. Pärast keskkooli lõpetamist oligi ta Eestis lennukoolis ja selle järel sõjaväelenduriks.

Kuid tahe oli ülikooli minna. Kolmele parimale lennukooli lõpetajale anti valikuvõimalus kolme Eesti lennueskadrilli vahel. Kuna tal oli ikka veel igatsus ülikooli järele, siis valis ta Tartu, lootusega et seal töö kõrval saaks alustada arstiõpingutega.

Kuid sõjaväes olles, kus päevatöö kestis hommiku kella 8-st kuni 4-ni pealelõunat, ei peetud ülejäänud aega enam soodsaks õppimisele. Aga dr. Vihvelin, II eskadrilli arst, andis siiski nõu õppima hakata ja ta alustaski töö kõrvalt õppimisega. Puudusid võimalused loenguil käimiseks ja tal on mitu mõnusat mälestust seotud eksamineerijatega, keda ta ei tundnudki. Praktikaaegadeks aga ta võttis puhkust ja töö läks edasi.

Millal ta hakkas tõsiselt arstiteadusele mõtlema? Sellele vastab ta, et ta nägi kord kuidas kuulus arst võttis väga pealiskaudselt vastu talumehest patsienti. Siis mõtles ta, et „kui mina ükskord õpin arstiks, siis kohtlen igaüht samasena, vaatamata kes ta on!" See andis tõuke.

Viimane kursus oli pooleli kui tuli sõda. Ta sai jaoskonnaarsti koha Lihulasse, kus ta püsis veel haigeile abi andes, kui venelased olid sealt vaid 30 km kaugusel. Viimasel minutil jäi üks täisolevast paadist tulemata ja ta pääses purjekale, mille eesti sõdurid olid võtnud sakslastelt. Ta meenutab jõudmist Visbysse kui üht meeldejäävamat momenti: aastaid pimendatud maalt valgustatud linna jõudmine oli kontrastne ja haarav.

Ta sai koha Karolinska haigla ja ülikooli patoloogia professori juurde, lõpetades seal ka oma õpinguis puuduvad ained ja sai ligemale aastaks koha Nynäshamni reumahaiglasse. Siis sai Stokholmi töökoha, hakates asendama jaoskonnaarste nende puhkuste ajal; nii tuli tal terve Rootsi läbi käia. Lõpuks oli Stokholmis arsti asetäitjaks.

Eesti sõdurite väljaandmine andis mõtte Kanadasse ümber asuda ja 1949. a. tuligi ta siia. Siin tuli ümberõppida üheaastase praktika ajal Fort Williams'is, mida ta peab oma raskemaks aastaks, kuna ta oli ju valmisõppinud arst, kel tuli kõike korrata. Selle järel sai ta koha Orilliasse Ontario haiglasse ja 1952. a. avas Torontos oma praktika perekonnaarstina, mis on kestnud 31 aastat.

Kui palju on selle aja jooksul olnud patsiente? Ta arvestab, et keskelt läbi on neid olnud 25 päevas ja töönädal on olnud 5-päevaline. See teeb väga kõrge vastuvõttude arvu — 190.000 nende aastate jooksul.

Dr. A. Mae ütleb, et 30 aastat tagasi oli olukord Torontos hoopis teine, oli vähe haiglaid, ambulantse oli raske saada, arstil tuli tihti teha koduseid visiite. Ta ütleb, et ta töötas kella 10-ni õhtul ja öösel tuli veel teha 3—4 visiiti. See kestis teinekord kella kaheni öösel. Kuid tuli töötada, sest võlad tulid tasuda ja see nõudis kümme aastat.

Mida ta peab kõige tähtsamaks arstile? Esimeseks on tema tava olnud olla iga patsiendiga samal tasemel, ega mitte kõrge ametnikuna.

Teiseks peab arst võtma aega nagu vaja on, ei saa ooteruumis olijate arvu arvestada; tuleb lõpetada töö siis, kui inimese probleem on lahendatud. Arst peab olema hea kuulaja ja laskma igal patsiendil rääkida, mis tal südamel on. Tõeline põhjus võib olla kusagil tagataustal ja viimaseks tuleb näidata patsiendile , et arst pole mitte üksnes huvitatud tema haigusest, vaid tema elust ja perekonnast.

Dr. Mae arvab, et parim praktika arstile on üldala perekonnaarstina, sest see hõlmab kogu inimese, kuna inimest peab võtma tervikuna, nii ihuliselt kui ka vaimselt, viimases sageli küsimus ongi.

Missugused on praegu tavalisemad eestlaste haigused? Ta vastab, et need on enamuses vanade haigused, sageli ka närvide küsimus.

Mõnikord on inimesed isegi imestanud, et tulime siia, algus oli raske, lapsed olid väikesed, aga närvid pidasid vastu. Nüüd on kõik raskused ületatud, lapsed täiskasvanud, aga närvid ütlevad üles. Igal inimesel on närvide reservjõud, mida keha hädaolukorras saab kasutada. Vanusega tulevad mitmesugused häired, füüsiline vastupanu nõrgeneb kuni tuleb kustumine. Tänapäeval pole enam vanusesse suremist, igal on mõni nõrk koht, mis surma põhjustajaks võib saada.

Üheks osaks dr. A. Mae panusest eestlaste tervishoidlikul alal on olnud arstlik nõuanne eesti ajalehtedes. Ta oli kauaaegseks Vaba Eestlase kaastööliseks oma rubriigiga „Arstil on sõna". Ta imestab nüüdki, kust ta sai sellist energiat, et töö kõrval veel kirjutada, aga ka pidada loenguid Torontos, Montrealis, Vancouveris, Seattles ja St. Paulis, olles osavõtjaks koguduste laudkonnavestlusil. Suveti oli ta laagriarstiks eestlaskautide ja gaidide laagris.

Minnes oma praktika juurde ta ütleb, et ta on katsunud oma patsientidele õpetada tervislikumat eluviisi. Nüüd ütleb ta, et ta on koos oma patsientidega vanaks saanud. Ta on õpetanud, et inimesed aeglustaks oma elurütmi. Õnnetumad on need, kes pole seda ära õppinud, teadlikud elurütmi tasandajad jäävad selle juures õnnelikuks. Ta isegi koges oma arstipraktika lõpetamise järel paarilkolmel päeval nagu peataolekut, ei osanud midagi ette võtta, oli nagu aktiivsest elust ära lõigatud. Nüüd on ta sellest üle saanud.

Küsides lõpuks, mida tal on inimestele juhtnööriderks anda, ütleb ta, et nad kõigepealt mõtleksid oma tervisele juba noorest east alates.

Teiseks hoiduksid tervistrikkuvaist eluviisidest, eriti aga alkoholist. Ta peab väga ekslikuks praegust õllereklaami, mida on seotud sportliku tegevusega. Samuti tuleb hoiduda ülesöömisest, ületöötamisest, inimene peab andma aega oma organismile vastutööks. Õigeaegsed terviserikete parandamised hoiavad ära tõsisemad haigused. Tuleb olla arsti kontrolli all, et juba algusest avastatakse terviserike, mida alul on kerge ravida.

Aga lõpuks ta jätab mõtte, et inimestel tuleb meeles pidada, et inimene koosenb vaimust, hingest ja ihust; ükski ei saa olla hea tervise juures, kui üks neist lonkab.

KODUMAA UUDISED

Eesti Kultuuriministeeriumi raamatukogude kontrollimisel leiti, et paljud raamatukogutöötajad ei tunne ega arvesta teeninduspiirkonna elanike vajadusi, mistõttu sadu raamatuid ei laenutata üldse. Sageli ei tunne raamatukogutöötajad kogudes olevaid raamatuid ega oska neid ka lugejaile soovitada.

Halva köitmise või täispaberiköite tõttu muutuvad raamatud õige pea kasutamiskõlbmatuks. Ainult 1981. a. kanti selletõttu maha ligi 300.000 raamatut. Tootmiskoondis Eesti Trükitööstus pole suutnud viimastel aastatel tagada kvaliteetse köitega ilukirjanduslikke raamatute väljaandeid. Kõige tagasihoidlikumate arvastuste kohaselt muutub igal aastal halva köitmise tõttu 6—8 raamatu tiraazh kasutamiskõlbmatuks ja umbes 50 tonni paberit läheb ütiili (vanapaberiks). Ka ei vasta raamatukogude materiaalne baas kõikjal kehtivaile nõudeile, nende remondile ei osutata küllaldaselt tähelepanu, mõnel pool seisab raamatufond isegi avariiolukorras olevais ruumides. Ka täidavad raamatukogud halvasti töötajate kommunistliku kasvatamise kohustusi.

Eesti Vabadusvõitlejate Liit USA-s 30-aastane

Teise maailmasõja järel, kui USA-sse oli asunud eestlasi suurel arvul, tekkisid igasse suuremasse eestlaste keskusse eesti vabadusvõitlejate ühingud. Asutajateks olid nii Eesti Vabadussõja kui ka Teise maailmasõja lahingumehed, kes võidelnud Nõukogude Vene vastu oma kodumaa kaitseks. Aastail 1950—1952 olid alustanud tegevust Baltimore, Lakewoodi, Connecticuti, Chicago ja Seabrooki EVÜ-d.

Juba 1931. a. oktoobris oli USA-sse asunud Eesti Vabadussõja veteranide algatusel tegevust alustanud New Yorgi Eesti Vabadussõjalaste Ühing, mille asutajaiks olid Vabadussõja lahinguväljadel võidelnud eesti ohvitserid, allohvitserid ja reamehed.

Ühise eesmärgi saavutamiseks otsustati nüüd asutada Eesti Vabadusvõitlejate Liit. Asutamiskoosolek peeti 20.—21. septembril 1953. aastal New Yorgi Eesti Majas. Kohale olid sõitnud kõikide USA-s tegutsevate EVÜ-de esindused. Kaks päeva toimunud koosolekutel, mida juhatasid ülemleitnant Johannes Pedak (Baltimore EVÜ) ja kpr. August Kärsna (New Yorgi EVÜ), protokollisid rms. Eduard Vallaste (New Yorgi EVÜ) ja kapten Ernst Luebik (Lakewoodi EVÜ), töötati välja põhikord, tegevuskava ja seati sihtjooni tulevikuks.

Sõjameeste algatusel tekkis järkjärgult juurde uusi Eesti Võitlejate Ühinguid ja peagi tõusis nend arv 14-le.

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu, ja selle liikmesühingute tegevus on olnud suureks kasuks eesti rahvusühiskonnale, süvendades koostöövaimu ja tõstes lugupidamist meie sõdurkonna vastu, kes on olnud Eesti Vabariigi tegelikud loojad Vabadussõjas ja Kodukaitsjad II maailmasõjas .Eriti väärtuslik on olnud välistegevus — kommunismiohu ja Nõukogude Vene koloniaalpoliitika tutvustamise ja selgitamise aladel ja koostöö kujundamine nii Balti kui ka teiste rahvastega. Oma eesmärkide tutvustamiseks laiemale ühiskonnale ilmus esimese trükisena 1954. aastal eri-ajaleht „Vabadusvõitlus" Eduard Vallaste toimetusel. Sellele on järgnenud terve rida eri-artikleid avalikkusele, memorandumeid ja selgituskirju riigimeestele. EVL 25. aasta tegevuse tähistamiseks ilmus „Meie Tee" erinumber, kuna liikmesühingud on oma tähtpäevade puhul välja andnud vastavaid ülevaate-teoseid.

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu tegevust korraldab igal aastal kokku astuv esinduskogu, milline valib juhatuse ja erialade ametkonna. EVL-u esimeesteks on olnud Eduard Reissaar, Jüri Jürgen, Edward Derrik, Juri Raus ja Gerhard Buschmann.

Ühtluse ja sõprusvaimu rõhutamiseks ei tarvita liidu liikmeskond oma nime ees sõjaväelist auastet, vaid nimetavad üksteist lihtsalt kaasvõitlejateks.

Juubeliaastal on EVLiidu esimeheks ksv. Ylo Anson ja juhatuseliikmeteks kaasvõitlejad Maido Kari, Elmar Koppel, Ferdinand Tammann, Johannes Pedak, Jüri Raus, Jaan Muks, Henno Uus ja Roimond Tralla. Kauaaegse abiesimehena juhatusse kuulunud ksv. Eduard Vallaste kutsuti Kõige Vägevama poolt alles hiljuti igavesele puhkusele!

USA, Kanada, Inglismaa, Rootsi, Saksamaa jne. eesti sõjameeste organisatsioonide koostööd koordineerib Ülemaailmne Eesti Vabadusvõitlejate Keskus, mille juhtimisest USA Eesti Vabadusvõitlejate Liit võtab osa esinduskogu poolt valitud liikmetega.

I. A.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

VABA EESTLANE kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$48.—	$58.—
Poolaastas	$26.—	$31.—
Veerandaastas	$14.—	$16.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:			Väljaspool Kanadat:
aastas	$52.—	+	$39.—	$44.—
poolaastas	$28.—	+	$19.50	$22.—
veerandaastas	$15.—	+	$ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $52.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

ARMAST ABIKAASAT JA VENDA

ELMAR VAIM'u

sündinud 1. oktoobril 1911 Emmastes, Hiiumaal
surnud 17. septembril 1983 Port Sydneys, Ontarios

mälestavad

abikaasa MEERI
vend ALBERT perekonnaga Rootsis

Ma tean,
mu Lunastaja elab.

KALLIST SÕPRA

ELMAR VAIM'u

mälestavad

dr. MELITA MARLEY
P. KAUPS perekonnaga
V. MATHIESEN
E. VIIGI
E. SARAOJA abikaasaga

Ma tean,
mu Lunastaja elab.

ARMAST KAUAAEGSET SÕPRA

ELMAR VAIM'u

mälestavad kurbuses

RUUDY ja LINDA RAAMAT
REIN RAAMAT perekonnaga
RUTH ja HARRY DRIEDGER
VERNER ja SALME MIGUR
URMAS ja ENE MIGUR

Puhka rahus
võõramaa mullas!

Unustamata armast abikaasat, isa, vanaisa ja vana-vanaisa

JOHANNES VAUS'i

sündinud 18. detsembril 1896 Jausas
surnud 31. augustil 1983 Jausas

mälestavad leinas

abikaasa ELVIINE kodumaal
poeg VIKTOR perekonnaga
pojatütar HELLE abikaasaga U.S.A.'s
poeg MEINHARD abikaasaga
pojapoeg THOMAS perekonnaga
tütred ja pojad perekondadega kodumaal

Nii nagu päike tõuseb ja vaob — inimene elab ja kaob!

JOHANNES RANDKÜLA

Sündinud 13. jaanuaril 1907 Varblas
Surnud 15. septembril 1983 Torontos

Mälestavad

ELL
EUGENIE

ARMAST SÕPRA JA KOLLEEGI

dr. ÜLO WARE't

mälestavad sügavas kurbuses

HELDUR ja SILVA MEEMA
OIVO ja ASTA SILDVEE

ARMAST SUGULAST

dr. KUNO ALT'i

sündinud 26. septembril 1921 Tartus
surnud 16. septembril 1983 Torontos

Mälestustest Sa hella pälvid,
pälvid austust, sõnu häid.
Mälestuste kauneid jälgi
meile hinge Sinust jäi.
Puhka rahus!

mälestavad sügavas leinas

abikaasa JUTA
tütar INGRID KRISTINA

MÄLESTAME SÜGAVAS LEINAS ARMAST SUGULAST

dr. KUNO ALT'i

Puhka rahus!

dr. HILDA PUUSEPP Los Angeleses, Kalifornias
TIIU LEETMAA perekonnaga Los Angeleses, Kalifornias
TÕNIS REBANE perekonnaga Los Angeleses, Kalifornias
MARI McGEE perekonnaga San Diegos, Kalifornias

SÜGAVAS KURBUSES LEINAVAD KORP! ROTALIA KAASVIL!

dr. KUNO ALT'i

sündinud 26. septembril 1921 Tartus
surnud 16. septembril 1983 Torontos

E. ARRO
P. EINOLA
A. HAABNIIT abikaasaga
E. JOASAARE
M. JOASAARE abikaasaga
L. JÄNES abikaasaga
E. KARÜKS perekonnaga
F. KRABI abikaasaga
H. KUKKUR
E. KURIS abikaasaga
E. KUUTMA perekonnaga
A. LAAMAN abikaasaga
Ü. LUKSEP perekonnaga
J. LÄTE abikaasaga
E. MALDRE abikaasaga
H. MANDEL abikaasaga
Y. SAAR abikaasaga
H. SEREN abikaasaga
H. SILLASTE perekonnaga
O. TIMMAS abikaasaga
T. TOOMES perekonnaga

ARMAST SUGULAST

KUNO ALT'i

leinavad

KARL PRUULI perekonnaga
HERTA PRUULI-TEICHMAN
ILME SEPP perekonnaga

MÄLESTAME LEINAS KALLIST KAUAAEGSET PEREKONNASÕPRA

dr. KUNO ALT'i

ja avaldame südamlikku kaastunnet JUTALE

Puhka rahus!

VALLI KÖKS
ANU-LIIS JAMES perekonnaga

Kauaaegset sõpra

dr. KUNO ALT'i

leinab

HUGO LATER abikaasaga

Armast

dr. KUNO ALT'i

mälestavad

WILMA ja ALEX LEPIK
AADO ja AADE ALFRED

Armast

JOHANNES RANDKÜLA

leinab kurbuses

EESTI KODU pere

Mälestame head Eesti Kodu pere liiget

JOHANNES RANDKÜLA

LEEMET
HAIBA abikaasaga
VABASALU abikaasaga
SEPP, A. abikaasaga
METS, ANN
HANSPUU
PALLOP

E. K. N. endist liiget mitmes koosseisus

LEONHARD KAHRO't

mälestab leinas

EESTLASTE KESKNÕUKOGU KANADAS

Lugupeetud ametivenda ja head sõpra

KAUGESÕIDUKAPTEN

LUDVIG WAHTRAS't

mälestavad kurbuses

ALBERT KRUUK
ARTUR TREIKELDER
EDUARD TRUU
AUGUST SCHMUUL
HERMAN VILU
EVALD PAST
JOHAN LOOTSAAR

Armast sugulast ja head sõpra

ERALD PAEMURD'u

leinavad kurbuses

Puhka rahus!

MARIE ja GUSTAV KILK
LAINE ja LEOPOLD WÄLING

ARMAST ABIKAASAT, ISA, VANAISA JA VENDA

ERALD PAEMURD'u

sündinud 26. oktoobril 1919 Jõelähtmes, Harjumaal
surnud 16. septembril 1983 Winonas, Ontarios

mälestavad leinas

ELSA
ANNE-LEE
NATHAN
vend EINAR perekonnaga
VENNAD ja ÕDE perekonnaga Kodu-Eestis
ÕDE perekonnaga Rootsis

Puhka rahus!

Kallist

ERALD PAEMURD'u

mälestavad sügavas leinas

tädipoeg LEANDER OTS abikaasaga
MARY, ENN ja ANNE perekondadega

Head kauaaegset tuttavat ja sõpra

ERALD PAEMURD'u

mälestavad leinas

LAINE CHRIN pojaga
ELMAR ROO
HARALD VIILIK perekonnaga
MARTA VIILIK
RICHARD NÄKSI abikaasaga
ERIC NÕMM abikaasaga
EVI SAARPUU

Lahkus äkilise surma läbi tulihingeline võitleja

ERALD PAEMURD

Sündinud 26. oktoobril 1919 Jõelähtmes

Mälestab

HAMILTONI EESTI VÕITLEJATE ÜHING

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa

JULIUS KRUUK'i

kirstupanekust, matusetalitusest ja ärasaatmisest osa võtsid, tema kirstu lilledega kaumistasid ja mulle kaastunnet avaldasid.

Tänan õpeaja Udo Petersood südamlike ja lohutavate sõnade eest.

LEINAJA LESK

Leinateateid

Durrases, Austraalias, suri 15. juunil dipl. ing. Voldemar Jacob Saar, sündinud 27. detsembril 1911 Somerus.

Tallinas suri 2. juunil ülempreester Nikolai Kokla, sündinud 18. detsembril 1912.

Brisbane'is, Austraalias, suri 12. juunil Verner Hans Puurand, sündinud 27. septembril 1904 Narvas.

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

KIRIKUD

TORONTO EESTI SEITSMENDA PÄEVA ADVENTKOGUDUS

804 Broadview Avenue (ailmaraudteejaama vastas Eesti Maja poole). Abijutlustaja telefon 626-3417.

Laupäeval, 24. septembril kell 9.30 homm. PIIBLIKLASS. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Jutlustab dr. Hannu Määttänen. Kõik on kutsutud.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto, Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172
Koorijuht Asta Ballstadt

Pühapäeval, 25. sept. JUMALATEENISTUS kell 4 p. l.

Pühapäeval, 2. okt. JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul. Algab pühapäevakool.

Ingliskeelne JUMALATEENISTUS kell 1 p. l.

Pühapäeval, 9. okt. JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.

Pühapäeval, 16. okt. LÕIKUSTÄNUPÜHA JUMALATEENISTUS kell 4 p.l. Pärast jumalateenistust kohvilaud, käsitööringi tööde näitus ja väike loterii.

Pühapäeval, 23. okt. JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.

Pühapäeval, 30. okt. USUPUHASTUSPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Laulab koguduse segakoor.

Koguduse segakoori harjutused toimuvad igal esmaspäeval kell 7 õhtul kiriku saalis.

Õpetaja kõnetunnid kiriku kantseleis teisipäeviti 6—8, neljapäeviti 2—8 ja pärast jumalateenistusi.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 25. sept. kell 2 p.l. kogudusetund. Kell 3 p. l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Allan Laur, laulab noortetrio. (Buss Eesti Kodust kell 1.30 p.l.) Kell 6 õ ingliskeelne JUMALATEENISTUS E. Ahlbergi kodus, 6 Wiarton Crt. Thornhill. Kõneleb Toomas Rüdmik , ristimistalitus, Issanda surma mälestamine.

Kolmapäeval, 28. sept. kell 7 õ. PALVEÕHTU.

Ülikoolide lõpetajaid Vancouveris

Vancouveri Eesi Seltsile teadaolevalt lõpetasid Vancouveris ülikooli järgmised noored 1983. a. kevadel:

University of British Columbia (UBC) Carmen Riina Rida, B. Sc. metsanduse alal, Donna Kristin Randsalu, BA usuteaduslikud uurimised, Gregory Mark Rebane, B. Comm., Sylvia Helene Värtina, BA Ed., Maiu Linde, B. Sc. haiglapõetamine, Ingrid Anella Külaots, Dr. med.

Simon Fraser University (SFU) Enno Kaarel Paat, B.Cc. keemia alal.

B.C.I.T. John Arthur Marits ehitustehnoloogia ja majanduse alal.

St. Olaf College, Nortfield, Minnesotas Gustav Peeter Piir, BA. „Läänekaare Postipoiss"

Teadaanne pensionäridele

Eesti Pensionäride Klubi Torontos huviringid alustavad tegevust 28. sept. Samal päeval avatakse ka raamatukogu kell 12 päeval.

JUHATUS

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488
„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Laupäeval, 24. sept, kell 6 õ. TÄNUPÜHA-ÕHTUSÖÖK. Pühapäeval, 25. sept. kell 10.15 homm. PÜHAPÄEVAKOOL täiskasvanuile ja noortele, kell 10.15 hommikul kell 11.00 hommikul lastele. Kell 11.00 hommikul kodumaa LÕIKUSTÄNUPÜHA- JUMALATEENISTUS, kõneleb H. Eller; segakoor. Kell 6.00 õhtul kõneleb K. Raid, tunnistused; flöödid, solist H. Pjil.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühap., 25. sept. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS, kus teenivad Heino Sepp ja E. Saraoja.

Kolmap., 28. sept. kell 7.30 õ. piibli-palvetund: Ilmutusraamatu 8. peatükk.

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

Pühapäeval, 25. sept. surnuaiapüha jumalateenistused: York kalmistul eestlaste osas kell 2 p. l., Mount Pleasant kalmistul eestlaste osas kell 4 p.l. Teenivad õpetajad Edgar Heinsoo ja Andres Taul. Mängib vaimulik pasunakoor Roman Toi juhatusel.

Pühapäeval, 2. okt. kell 11 homm. koguduse 35. aastapäeva tähistamise ja kodumaalt lahkumise MÄLESTAMIS-JUMALATEENISTUS. Laulab Cantate Domino Roman Toi juhatusel. Kohvilaud. Kohvilauas kõneleb aupeakonsul Ilmar Heinsoo ja koguduse nõukogu liige V. Lillakas annab ülevaate koguduse 35 aasta tegevusest.

Pühapäeval, 2. okt. algab leerieelsete rühm oma tegevust, samaaegselt jumalateenistusega.

Pühapäeval, 9. okt. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Jutlustab õp. Edgar Heinsoo.

Pühapäeval, 16. okt. LÕIKUSTÄNUPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Leerieelsed, pühapäevakool. Laulab noortekoor Lootus.

Pühapäevakooli tegevus algab pühapäeval, 16. okt. jumalateenistusega samaaegselt.

Uus leerikursus algab pühapäeval, 23. okt. pärast jumalateenistust. Palume leeriõpilasi registreerida õpetaja juures. Telef. kodus: 483-4103, kirikus 483-5847 või kiriku kantseleis.

INGLISKEELNE JUMALATEENISTUS igal pühapäeval kell 9.30 hommikul.

Piiblitunnid igal pühapäeval kell 10 hommikul.

SPORT

Lasketulemusi Jõekääru lastesuvekodus

Laskmine on üks huvitavamaid sprodialasid suvekodu kasvandike hulgas, kuid see on ka kallimaks, kulukamaks alaks, mida ilma heldete annetajateta ei oleks võimalik harrastada. Käesoleval aastal annetasid Jõekääru lastesuvekodule järgmised üksikisikud ja organisatsioonid: Vaino Varve Ottavast — 3000 padrunit, Eesti kaitseväe major Ernst Tiivel Montrealist — 2000, Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühing — 1500, Toronto Eesti Võitlejate Ühing — ja Montreali Eesti Võitlejate Ühing 1000 padrunit. Eesti Üliõpilaste Seltsi Toronto osakond kinkis laskevõistluste auhinnad. Peale eelpool nimetatute on E. Ruberg ise annetanud nimetamisväärse hulga laskemoona; mõni teine on veel lubanud annetada.

Korralik laskemoon, millega on võimalik tagajärgi saavutada maksab keskmiselt 60 dollarit tuhat. Suve jooksul on lasketiirul välja lastud üle 7000-e padruni, millest näeme, et laskesport on kallis.

Järgnevalt näeme tagajärgi, mis on selle laskemoonaga saavutatud. Laskma hakkavad juba õige noored, keda enne treenitakse ja õpetatakse laskeriistaga ümber käima, selle käsitsemist ja sihtimisharjusi tühja püssiga. Peale selle räägitakse lastele õnnetuste tekkimisest ja ärahoidmisest. Laskerajal on kindel valve ja kord.

Möödunud 1983. a. suvekodu ajal oli peaaegu alaliseks abiliseks ja laste laskerajale toojaks Voldemar Salurand, mõnikord ka J. Kolga.

Pärast kuuenädalalist treenimist saavutati laskmisel CIL märklehte tarede järele järgmisi tagajärgi, kõik võimalikust sajast silmast.

Keskmised poisid toelt:

1) Märt Matsoo 100-st (nendest 7 südames), 2) Kristjan Wallner 100 (4), 3) Markus Puhvel 100 (2).

Keskmised poisid käelt.

1) Märt Matsoo 99. 2) Erik Jalakas 98, 3) Andres Puhvel 95.

Suured poisid käelt:

1) Margus Kask 100 (6), 2) Indri Lusik 100 (5), 3) Marcus Silmberg 100 (4).

Suured poisid toelt:

1) Tarmo Roosild 100 (7), 2) Raivo Ling 100 (2), 3) Marcus Tamm 99 (1).

Keskmised tüdrukud toelt:

1) Ingrid Roosild 100 (7), 2). Laine Rebassoo 99 (5), 3) Lembi Veskimets 99 (5) ja Liisi Linask 99 (5).

Keskmised tüdrukud käelt:

1) Laine Rebassoo 99. 2) Kristina Nõu 96, 3) Ingrid Roosild 73.

Suured tüdrukud käelt:

1) Moonika Roose 99, 2) Tiina Piht 98 (3), 3) Sarina Westerblom 94.

Suured tüdrukud toelt:

1) Sarina Westerblom 100 (7), 2) Liisa Novek 98 (3), 3) Anneli Ainsoo 97 (3).

Katsetel saavutasid ja lasid medaleid välja järgmised:

Pronksmedali

Raivo Ling, Märt Matsoo, Kadri Koop, Katrin Kütti. Tiia Pihl, Lisa Novek, Sarina Westerblom, Erik Jalakas, Peter McConnon, Andres Puhvel, Laine Rebassoo. Ilmar Kütt, Lydia van der Veen, Thomas Olvet, Martin Juuse, Peter Roose, Moonica Roose.

Hõbeda:

Raivo Ling, Märt Matsoo, Lydia van der Veen, Raivi Ling, Märt Matsoo, Thomas Olvet, Kadri Koop, Edda Leppik, Marcus Silmberg.

Kuld

Erik Linask, Indrek Lusik, Lydia van der Veen.

J. S-gi

VAJATAKSE

lapsehoidjat

kahele lapsele (2- ja 4-aastased) 2—3 päeva nädalas High Park rajoonis Hel. 762-2367

„Estonia" masterid said 17 medalit

Kaheksa „Estonia" masterklubilase haruldane esinemine Põhja-Ameerika masterite kergejõustiku esivõistlustel New Yorgis. Saavutati 7 kulda, 8 hõbedat ja 2 pronksmedalit, lisaks saavutati kolm Kanada rekordit.

Põhja-Ameerika Balti kergejõustikuvõistlustel esindas väheseid eesti osavõtjaid perekond Reinsalu. Vasakult Valter ja Desiree Reinsalu, kes jooksid masterite klassis (40—44) 10.000 m ja nende tütar Valia kuuli tõukamas. Foto: J. Säägi

Spordipäevad Jõekäärul

Nädalalõpul 10. ja 11. septembril toimusid Kalevi IV etniline võrkpalli turniir ja Põhja-Ameerika Balti kergejõustikuvõistlused. Kohapeal siiski selgus, et ka kergejõustiku võistlus oli etniline, kuna sellest võtsid osa soomlased, ukrainlased, poolakad ja tshehhid. Eestlaste au päästsid abielupaar Reinsalu, nende tütar Valia, Peeter ja Hillar Sõrra.

Poiste aladel oli Peeter Sõrra teine 100 m jooksus, esimene kuulitõukes, esimene odaviskes, teine kaugushüppes, tema vend Hillar teine kuulitõukes, kolmas odaviskes, kolmas kaugushüppes.

Tütarlaste alal oli Valia Reinsalu teine 100 m jooksus, kolmas 200 m jooksus, esimene kettaheites, esimene kuulitõukes; ta jooksis ka 600 m, kuid tagajärg pole selgunud.

Masterite klassis jooksid Valter ja Desiree Reinsalu 5000 m ja 10.000 m aegadega 20.34 ja 45.52.

Kergejõustikuvõistlusel olid leedulased ülekaalukalt enamuses; neid oli kohale tulnud arvukalt USA-st, suurem osa Clevelandist. Leedulastel lasus ka võistluste korraldamine ja läbiviimine. Kalevi spordiseltsi esimees Taivo Ilves oli aga kümne mehe eest väljas. Laupäeva hommikul oli ta varakult kohal ja hakkas jooksuradasid märkima, mis nõudis mitu tundi tööd, higistamist ja vaeva.

Võrkpallivõistlus algas laupäeval kell 9 hommikul ja kestis õhtuni. Võistlus oli võrdlemisi hästi korraldatud ja eestlased olid alul võidukad. Kalevi naiskonnal oli viis võitu ja üks kaotus. Ilm oli väljakannatamatult kuum ja mõjus väsitavalt, mis põhjustas mõningat ebaõnne, mis jättis nad teisele kohale.

Lõppmängus mängis Eesti II meeskond ukrainlastega ja kaotas neile 15:11 ja 15:12, millega ukrainlased saavutasid esikoha ja jätsid eesti meeskonna teiseks. Naiskond kohtus tshehhidega ja kaotas napilt, tulemus — tshehhid esimesed, eestlased teised. Eestlastel võistles kolm mees- ja kaks naiskonda, kelle hulgas oli ka häid kergejõustiklasi, kes aga pallimängu võistluste tõttu ei saanud võistelda.

Pärast võistlusi algas Jõekääru saalis tants, mis kestis varahommikuni.

☆

Samal ajal toimus ka Jõekääru Tenniseklubi liikmetevaheline sõprusvõistlus, kus head mängutehnikat ja tugevat vastupidavust näitas noor Heiki Altosaar, kes mängis paarismängus oma isa Tõnuga.

Lõpptulemused olid ja auhindu said paarismängijad: 1) Heiki ja Tõnu Altosaar, 2) Elmar ja Elli Potsepp, lohutusauhinna väärilisteks peeti Toomas ja Eri Heinar. Meeste paarismängus tulid esimeseks Viktor ja Andrus Kõresaar, 2) Elmar Potsepp ja Tõnu Altosaar. Auhinnad oli väljapannud Jõekääru Tenniseklubi.

J. S-gi

MARIE UNDER INIMESENA

Underi kohta varem ilmunud. Raamatuke on välja antud seo-Raamatuke on koostatud Helmi Rajamaa poolt Teatajas avaldatud artiklite seeriast, avaldub uusi aspekte meie suurluuletaiast kui inimesest ja on täienduseks neile teostele, mis Marie ses Marie Underi 100. a. sünnipäeva tähistamisega.

SAADAVAL VABA EESTLASE TALITUSES

HInd $4.— pluss saatekulu 50 ¢

MÜÜGIL

Oskar Lutsu KEVADE I

Saadaval „VABA EESTLASE" talituses ja koolIõhtutel Eesti Majas raamatute müügilaual.

HIND $6.00 — postiteel $6.50

ILMAR KÜLVETI

NÄITEMÄNGURAAMAT

sisaldab 5 näidendit fotodega:

PARADIISI PÄRISPEREMEES SULETUD AKEN
LAMP EI TOHI KUSTUDA MENNING
SILD ÜLE MERE

Hind $15.— pluss saatekulu 70 c

Saadaval VABA EESTLASE talitusest

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST

„Cooking Estonian Style"

Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild

430 retsepti ★ Hind koos saatekuluga Can. $15.—

Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.

Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

MÜÜGIL

Lydia Aruvalia noodiraamat:

„NOODID T.E.S. TÄIENDUSKOOLIDE LAULUÕPIKULE, NOORTE LAULIK"

(Noodid $8.—, Noorte laulik $3.—)

Saadaval kooliõhtutel T. Eesti Majas, postiteel: L. MARLEY, 9 Parravano Ct., Willowdale, Ont. M2R 3S8 ja VABA EESTLASE talituses.

1944. AASTA

„Vaba Eestlane" avaldab dokumendina järgneva Eestis koostatud ja käestkätte liikuva eestipoolse katse 1944. a. sündmuste kirjeldamiseks.

1.

☆

Eemal seistes süüdi mõista ja tark olla pole raske. Kuid kõike välja pannes võidelda lootusetutki võitlust — see jääb ikkagi suurimaks väljapurskeks oma ideede eest, ja see on mille kuma ulatub põlvest põlve edasigi. Võtta kaotus vastu ja jääda visalt ootama uut võimalust, et teha uusi tegusid samas usus, julguses ja valmisolekus — see ei ole ehk alati realiteedina laitmatu. See romantika on tihti ohtlik, kuid see on isamaaromantika — kui see puudub, puudub jõud meie juurtes.

A. MALK

☆

SISSEJUHATUS

II maailmasõda tõi rahvastele raskeid kannatusi. Kui pärast I maailmasõda pääses võidule rahvaste õigus vabalt oma saatust määrata ning tekkisid väikesed rahvusriigid, siis II maailmasõjale järgneb nende riikide sõltumatuse kärpimine või hävitamine. See saatus tabas ka Eestit. Eesti iseseisvus hävis praktiliselt juba 1939. a., mil Eesti valitsus lubas sõja ähvardusel N. Liidule maal sõjaväebaase. 1940. a. suvel okupeeriti Eesti täielikult ning 6. augustil ENSV „astus" NSV Liidu koosseisu. Iseseisev Eesti tundus olevat lõplikult likvideeritud, jäi mulje, nagu oleks vabadus käest antud vastupanu osutamata.

Selline vaatekoht on siiski ekslik. Katsed iseseisvuse taastamiseks jatkusid veel aastaid, eestlased polnud loobunud võitlusest vabaduse eest, Selles vabadusvõitluses on tähtsaimaks momendiks 1944. aasta. Ametlikus nõukogude uurimuses käsitletakse 1944. aastat Eesti vabastamisaastana „fashistlikest okupantidest". Nõukogude võimu all üles kasvanud inimestele näib ta aga ühe etapina Vene-Saksa sõjast, kus eestlastel endil enam suurt osa kaasa polnud mängida. Ometi võib just 1944. aastat lugeda üheks heroilisemaks ja traagilisemaks Eesti ajaloos. See on aasta, mil tehti meeleheitlik katse taastada iseseisvus, mil rahvas relvaga käes võitles kodumaa eest. See on aasta, mil tehti meeleheitlik katse taastada iseseisvus, mil rahvas relvaga käes võitles kodumaa eest. See on aasta, mille üle tasub eestlastel uhke olla. Selle teadvustamiseks ongi mõeldud käesolev lühike uurimus.

1944. a. sündmusi on nõuk. ajaloolased tihti käsitlenud ning nii peaks materjali antud aasta kohta leiduma rohkesti. Lähemal vaatlusel selgub siiski, et paljusid küsimusi on enam kui puudulikult valgustatud (näit. Sinimägede lahingud, 1944. a. sündmused väljaspool Eesti Laskurkorpuse peaetungiriba; korralikult pole antud ei jõudude paigutust ega hinnatud nende kaotusi). Enamus uurimusi opereerib samade, ametlikuks tunnustatud faktidega ning ei paku midagi uut. Välja on antud kaks-kolm mahukat ja küllalt konkreetset uurimust, millele kõik ülejäänud tuginevad. Mainida võiks koguteost „Eesti rahvas Suures Isamaasõjas" ning P. Paulmani ja A. Kalvo uurimusi. Antud teosed on faktirohked ning lähevad harva otsestele võltsingutele. Seda ei saaks aga ütelda mitmete populaarsemat laadi käsitluste (J. Larin näiteks) kohta. Väärtuslikku lisa pakuvad mälestusraamatud ning ajalehtedes ilmunud meenutused. Kõigile eelpoolmainitud teostele tuleb siiski läheneda kriitiliselt, neid saab kasutada ainult ajastu üldtausta heal tundmisel. Üldkontseptsiooniks on kujutada 1944. a. lahinguid suhteliselt kerge jalutuskäiguna, eriti käib see lõikude kohta, kus Moskva armee vastu võitlesid eestlased. See toob loomulikult kaasa paljude sündmuste mahavaikimise või otsese moonutamise. Huvitav on siinkohas märkida eesti ja vene ajaloolaste seas valitsevaid lahkarvamusi 1944. a. sündmuste hindamisel.

Peamiseks tüliküsimuseks on Saksa sõjaväes võidelnud eestlaste löögijõu hindamine. Eesti autorid püüavad juba eos tõrjuda süüdistusi eestlaste „fashistideks" pidamise kohta ning peavad „sunniviisil mobiliseeritute" löögivõimet Saksa poolel väga madalaks. Vene autorid kujutavad neid seevastu täielike kõrilõikajate ning eriti ohtlike vastastena. Lisamaterjali pakuvad üksikud vallutatud arhiividokumendid, mis võiksid ajastu mõistmisele mingil määral kaasa aidata. Üldiselt on tavalisel inimesel allikmaterjalidele ligipääs N. Liidus aga rangelt keelatud ning nii pole saadudki neid siin kasutada. Küll on aga tarvitatud sündmustes isiklikult osalenute mälestusi, mis pakuvad palju väärtuslikku informatsiooni.

Niipalju kergemini kättesaadavast materjalist. Kuid 1944. a. sündmusi käsitleb ka hulk Läänes ilmunud uurimusi, mis annavad asjast küllalt ammendava ülevaate. Käesoleva töö loomise ongi tinginud asjaolu, et nimetatud teosed on Eestis praktiliselt kättesaamatud ning nii pole neid ka käesolevas uurimuses saadud kasutada. Tähtsaimaks võiks siin lugeda koguteost „Eesti riik ja rahvas II maailmasõjas" (Stokholm, I—X, 1954—62). Mainida tasuks veel Uustalu ja Moora „Soomepoisse" (Toronto-Stokholm 1973) ning mitmeid memuaarteoseid, millel on tihti otsese ajalooallika väärtus. Põhjalikult on 1944. a. sündmusi käsitletud Lääne-Saksamaal. Väärtuslikeimaks allikmaterjaliks on W. Haupt'i „Das Kriegstagebuch der Armeegruppe Nord". Suurt huvi pakuvad A. Steiner'i „Die Freiwilligen" jt. Saksa autorid hindavad nende poolel võidelnud eestlaste löögijõudu eriti kõrgelt, pidades neid „ühtedeks parimateks võitlejateks II maailmasõjas". Sisukaks allikmaterjaliks on 1944. a. Eestis ilmunud ajakirjandus. Antud uurimuse autorini jõudnud üksiknumbrite alusel võib väita, et saksa ja eesti sõjakirjasaatjate kirjutistes esineb üsna vähe moonutusi. Neid kasutavad allikmaterjalina isegi nõuk. uurijad, mis peaks teadete autentsusele parimaks tõendiks olema.

Sissejuhatuse lõpetuseks heidaksime pilgu töö ülesehitusele. Algatuseks antakse ülevaade olukorrast Eestis 1944. aastal ning alles seejärel asutakse konkreetsete sündmuste käsitlemisele. Lahinguid Saaremaal, kus eestlased iseseisva jõuna juba üsna vähest osa etendasid, uurimuses ei käsitleta. Ka jääb välja põhjalikum ülevaade Eesti Laskurkorpuse formeerimisest ja algsest võitlusteest. Kuna tegemist on laiematele hulkadele mõeldud populaarteadusliku uurimusega, siis pole viiteid allikmaterjalidele töösse paigutatud. Töös esinevate lühendite mõistmist kergendab sissejuhatuse järel toodud tabel. Kuna enamuses on töö koostatud N. Liidus ilmunud materjale kasutades, siis võib töös esineda vigu ja puudujääke, millest palun lugejail töö lõpus asuvatel lehtedel märku anda.

LÜHENDITE TABEL

	SAKSA	VENE
KOMPANII (ca. 180 meest)	komp.	rood
PATALJON (ca. 500 meest)	pat.	pat.
RÜGEMENT (ca. 3000 meest)	rüg.	polk
DIVIIS (ca. 10 000 — Vene, 15—25 000 — Saksa)	JD	LD
KORPUS (ca. 30 000 meest ehk 2—3 diviisi)	(jalaväediviis)	(laskurdiviis)
	AK	LK
	(armeekorpus)	(laskurkorpus)

suurtükk — srt.
kuulipilduja — kp
tankitõrje — tt-
Õhutõrje- — õt-

(Järgneb)

Toimetusele saadetud kirjandus

Helga Nõu PEA SUU! Raamat noortest ja noortele. Kirjastus Väli-Eesti & EMP, Stokholm 1983. 182 lk. „Pea suu!" on eesti eksiilkirjanduses seepärast ainulaadne, et kirjanik käsitleb noorsoo probleeme aktuaalses tänapäevas. Kaas ja illustratsioonid Helga ja Laine Nõult.

Vara sanger fick vi med oss. 12 eesti poetessi lüürikat rootsi keeles. Tõlkinud Silvia Airik-Priuhka. Kujundus ja siseillustratsioonid Ada Otema. Biograafilised ja bibliograafilised märkused Maia Mathiesen. Kirjastus Väli-Eesti & EMP. Stokholm 1983. 95 lk.

BALTIC BULLETIN nr. 1 — 1983. Mitmesuguseid teateid olukorra kohta Balti riikides, pikem Avo Piirisilla artikkel „The Republic of Estonia — Sixtiy-five Years". D. Kojelise „Lithuainian Independence Day February 16th", R. Taagepera „Why Are We Feeding the Ravenous Russians", V. Lietuvietise „KGB Raids Seventh-Day Adventist Congregation" ja mitmeid lühiteateid.

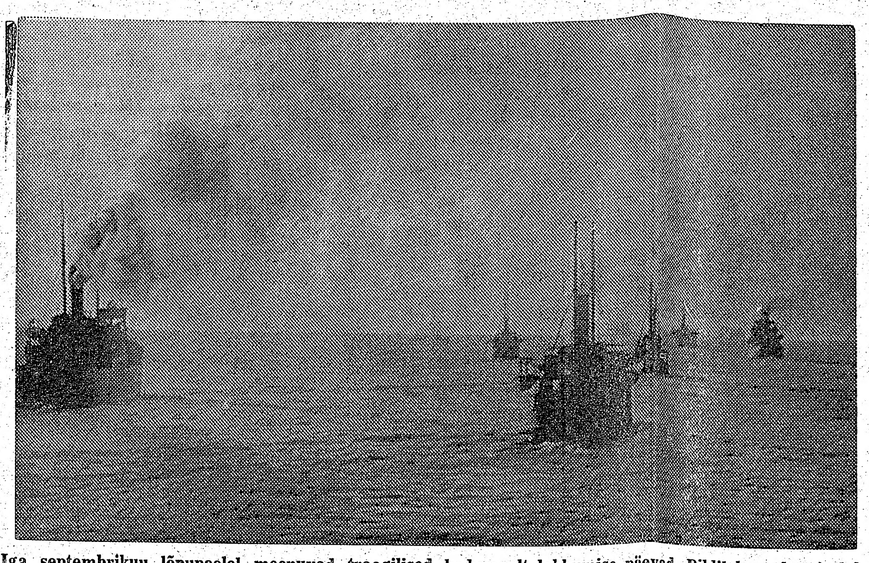

Iga septembrikuu lõpupoolel meenuvad traagilised kodumaalt lahkumise päevad. Pildil laevad, mis lahkusid Tallinna sadamast 1944 sügisel.

Täiskiilutud vanal purjelaeval vabadusesse

„Enge" riskantne teekond 1944. a. septembris

1944. aastal sügisel suure põgenemise ajal elasid paljud eestlased üle dramaatilisi ja riskantseid elamusi, põgenedes väikestes paatides ja purjelaevadel üle tormise mere Rootsi. Allpool kirjeldab oma põgenemisteekonda Ev. Kask, kes saabus vabadusesse väikesel purjelaeval „Enge".

Oli aasta 1936. Varasuvine Tallinn oli üleni rohelises. Olin kuulnud, et Käsmu laevaomanikud püüavad müüa juba kaua Miinisadamas seisnud purjelaeva „Julia", mis oli ehitatud 1899. a. Käsmu rannas. P/l „Julia" oli 3-mastiline kuunar, mille suurus oli 169 br. tonni. Oli sel ajal — 1899 — Käsmu meeste üks suuremaid purjekaid. Tema nüüdne hind oli Ekr. 1500, millest kolmandiku ise kavatsesin omandada. Käsmu laevaomanikkude kontoris direktor O. Tiidemann selgitas mulle laeva seisukorda ja mainis, et on vaja uuendada besaanmast, mille puu on neil juba olemas ja annavad meile ühes laevaga.

Oma sõnade kinnituseks soovis ta mulle näidata p/l „Julia" viimase juhi kapten Krämeri kirja,

kuid et kirja kohe ei leitud, hüüdis kapt. Tiidemann: „Nii palju inimesi siin, kuid keegi ei tea, kus kapt. Krämeri kiri . . ." Kiri leiti ja selle sisu tõendas kapt. O. Tiidemanni poolt varem öeldut.

Jäin ootama kapt. J. Koolmeistri Tallinna saabumist. Tema oli üks loodetav osanik ja lubas mind abistada laeva ülevõtmisel. Mõni päev hiljem saabus kapt. J. Koolmeister. Ta läks kohe kapt. Tiidemanni kontorisse, kust tulles ütles, et p/l „Julia" oli juba müüdud. Nii lõppes minu esimene ja vahest ka viimane laevaost. Kuidas võisin siis teada, et kaheksa aastat hiljem — 1944. a. sügisel kohtan jälle p/l „Juliat" mille nimi oli siis juba p/l „Enge". See oli laev, millest olenes ligi 500 inimese saatus ja tundmata tulevik võõrsil.

1944. a. sügisel oli mul side Hiiumaal Emmastes elava kapt. J. Koolmeistriga. Tema 3-mastiline m/p „Hiiu" oli siis Õngu rannas ja seal oli ka juba kipper Robert Saulile kuuluv p/l „Enge", endise nimega p/l „Julia".

Kuna sõjarinne lähenes kiiresti Tallinnale ja kogu kodumaa okupeerimine ei näinud enam olevat kaugel, siis 22. sept. õhtul lubasin kapt. J. Koolmeistrile, et tulen järgmisel hommikul Õngule.

Laupäeval, 23. sept. hommikul kuulsin, et kapt. Koolmeister oli „Hiiul" lahkunud Õngult hommikul ja seal oli veel ainult vana „Enge". Tallinn oli vallutaud juba eelmisel õhtul. „Sõitsin kohe jalgrattaga Harjule, kus oli „Enge" omaniku ja juhi talu. Leidsin seal ees pakkidel istuvaid inimesi, kes ootasid veoautot, et sõita Õngule. Telefoneerisin koju, et perekond tuleks kohe Õngule. Lahkumise aeg oli saabunud. Sõitsin mööda liivaseid metsateid Harjult Õngule. Saabudes nägin, et kogu rand ja küla oli täis inimesi, jalgrattaid, vankreid, veoautosid. Oli nagu suur aastalaat. Mootorpaat laadimispraamiga vedas „Engele" inimesi pakkidega ja ojasuust laaditud joogivett lootsikus. Saksa piirivalve sõdur rannal ei takistanud kedagi.

Et perekonna saabumist hobuveokil kiirendada, sõitsin veoautoga sellele vastu. Juba hämardus, kui tagasi Õngule jõudsime. Viimase praamiga lahkusime rannast. Olime poolel teel „Engele", kui meie mootor paadis seisma jäi. Umbes tunnilise tugeva sõudmisega jõudsime „Enge" pardale. Pimedas tekile jõudes selgus, et kogu laev — nii tekk kui ruum — oli täis inimesi ja pakke.

Oli inimesi, kel kaasas vankrikoorem pakke ja rindelt tulnud sõdureid, kellel ainult seljakott.

Arvestasime, et umbes 500 inimest. Meeskond oli eelmisel ööl laevapaadiga läände purjetanud. See küsimus meile muret ei tekitanud, sest meil oli pardal nii palju meremehi, et oleks jätkunud mitmele laevale. Juhtkondlasi oli kolm: Omanik ja laevajuht Robert Saul, Arnold Järv Virumaalt ja mina. Pimeduse tõttu me ei saanud lahkuda madalikkudega varjatud Õngu ankruplatsilt. Ootasime hommikut.

24. sept. 1944. a. hommikul oli taevas üleni hall, pilvine. Puhus nõrk kagutuul. Algas purjede tõstmine. Kogu kolme masti kuuel vallil tõmbasid mehed samaaegselt — oli ju nii palju mehi pardal. Pakilt kostis ankrupilli klobinat ja ketikasti langeva mudase ankruketi aeglast kolinat. Pea tõusid eespurjed ja aeglaselt pöördus vana „Enge" soovitud läänekursile. Aastaid tokitamata ja üleni pikka rohtu kasvanud põhja tõttu liikus laev väga aeglaselt, kuid soovitud suunas — läände. Seisin tekil ja vaatasin ikka madalamaks ja kitsamaks muutuvat halli rannariba.

Veel üksikud tumedad punktid horisondil, mis ka aeglaselt kadusid. Kas veel ja kunas jällenägemine — sellele ei olnud vastust. Olime üksi suurel veesõõril.

Kolmepalliline kagutuul lubas meid purjetada edelasse. Oli juba pärastlõuna, kui keegi hüüdis: „Periskoop!" Kuulajate silmad suundusid kagusse, kus periskoobi must vettlõikav toru tõusis ja pea ka selle all tumehall allveelaeva sild. Missugused mõtted inimeste päid läbisid, seda võib eksimata aimata. Veel mõni minut ja kobrutava veega kaetud tekk võrelise reelinguga tõusis üle veepinna ja sillale ilmusid kaks tumedas vormiriietuses meest.

Kaugus vähenes kiiresti. Veel mõned minutid ja me nägime sillal lehvivat punakat lippu. Oli ainult kaks võimalust — sirp ja vasar või haakrist. Allveelaeva kallutusel avanes lipp ja — jääb teadmata, mitu-sada tonni kive veeres vaatajate südametelt, sest lipul oli nüüd juba selgesti nähtav — haakrist. Ohvitser sillalt hüüdis: „Wohin fahren sie? . . ." Vastasime: „Nach Deutschland, Gotenhafen." „Gute fahrt" ja külaline lahkus. Jätkasime reisi edela-kursil. Pimeduse saabumisel muutsime kursi loodesse. Nüüd oli meil hea neljapalliline pärituul. Kogu öö oli laev pimendatud. Öises vahis ilmusid piinavad mõtted, milledes oli ka teatud pingeline põnevus. Eelmisel päeval selgus, et meil oli ainult üldkaart Hiiumalt Rootsi, Läänemere põhja osa. Ei ühtegi Rootsi skääride kaarti. Tuli loota ainult mõnele patrulleerivale Rootsi mereväe- või rannavalvelaeva abile. Öö möödus pikkamisi. Saabus uus hommik, hall ja pilvine. Hea, et mõõdukas kagutuul püsis. Ei ühtegi laeva. Oli juba üle keskpäeva, kui esimasti saalingult lookout hüüdis: „Vasakul silmapiiril maa." Pea võis ka tekil seisja näha hallil silmapiiril üksikuid tumedaid punkte, mis pikkamisi kasvades ja kokku sulades moodustasid suuremaid ja väiksemaid saartegruppe.

Ei kusagil patrull-laevu, ei tuletorne, mis meie üldkaardil märgitud.

Purjetades edasi paralleelselt saartega, nägime ees väikest kaljast. Lähenedes selgus, et see oli kunagi hiidlastele kuulunud p/l „Adu". Suurus umbes 60 tonni. Inimesi oli laeval vahest paarkümmend.

Kagutuul tugevnes 5—6. pallini ja lainetus suurenes märgatavalt. Ilmamärgid ei ennustanud midagi head. Pimeduse saabumiseni oli vahest üks tund veel. Meie otsus oli järgmine: Oleks laev uus ja korras, siis oleks õige-tee purjetada tagasi avamerele ja uut hommikut oodata. Teadsime, et meie „Enge" taklas — nii seisev kui jooksev — oli täiesti mäda. Eelmisel päeval uuele halsile minnes langes üks purjedest tekile, kuna selle mäda klouvall katkes. Oli õnn, et keegi ei saanud vigastusi. Öösel tuule tugevnemisel, rääkimata tormist, ei oleks me end suutnud avamerel hoida ja lõhutud taklasega laeva oleks tugev kagutuul ja lainetus triivinud kivikaridele. Nüüd oli veel vahest üks tund poolhämarat päevavalgust ja seda tuli kasutada.

Oleks olnud loomulik, et ainult 6 jalga veesistuv p/l „Adu" oleks ees sõitnud ja — süvisega 10 jalga ja umbes 500 inimest pardal — oleksime mõõdukas kauguses talle järgnenud. .....

Kuid näis, et „Adu" kapten S. soovis julgemal poolel olla ja nii järgnes meile. Otsustasime, et läheme ja see oli parim, mida teha võisime. Valisime avara avause kaljusaarte vahel, kus lained ei kobrutanud veealustel karidel.

„Otse, . . . vasakule . . . otse . . . paremale . . . rohkem paremale, otse . . ." järgnesid korraldused roolimehele. Igavikuna tunduva aja möödudes olime juba nii kaugel skäärides, et saime saartest varju avamere lainetuse vastu. Nägime mitmel pool kaljudel värvilisi rombikesi ja kolmnurke, kuid meile ei öelnud need midagi. Pidime jätkama kuni ankrustamiseks õige sügavusega vee leiame. P/l „Adu" järgnes meile truult. Hämardus juba, kui korraga nägime ees vasakul pruuni lakeeritud piirivalve-paati suure Rootsi lipuga ahtris. Varsti oli paat meie kõrval. Ma ei ole kunagi hiljem, paljude aastate kestel, kui sõitsin rootsi laevadel juhtkonnas, tundnud sellist rõõmu Rootsi lippu nähes kui sel hämaral 25. sept. 1944. a. õhtul.

Rootslane võttis komando meilt üle ja küsis, et kas meil on meie mereväe salakaart.

Ta ei uskunud, et meil olid abiks ainult terve vaist ja vahest ka pime õnn ning koterman.

Rannikul süttisid juba tuled, kui ankrutasime Dalarö linnakese lähedal. Vana „Enge" mereseiklustel oli seekord lõpp. Kunagi varem ei ole tal olnud lasti, mille hind rahas arvestamata — sajad inimelud.

Järgmisel päeval, s.o. 26. sept. puhkes Läänemerel tugev torm ja paljud põgenikepaadid ei saabunud kunagi ei Rootsi ega Soome. Mis oleks juhtunud vana ja mäda „Engega"?

Päev hiljem viis eesti meeskonnaga puksiir „Hapsal" meid Dalarö reidile, kust pea meie inimesed viidi laiali mitmetesse laagritesse üle Rootsi. Nad valgusid hiljem üle kogu maailma ja tõenäoliselt nende enamiku teed ei ristunud enam kunagi.

Meie Kodu/Ev. Kask

Linnud tõbede vahendajana

Kokkuvõte Gustav Ränga ettekandest

Pime usk, et loomad võivad anda inimestele mõningaid haigusi ja et niiviisi saadud tõbesid on võimalik teatavail tingimusil loomadele jälle tagasi anda, on valitsenud tõenäoliselt kogu maailma rahvaste juures, kaasa arvatud me ise oma naabritega Loode-Euroopas. Siin on vastav aineala olnud juba kaua ka teadusliku uurimise objektiks, selles mõttes tihti siiski liiga ühekülgselt, et uurijad oma huvi on keskendanud enmasti ikka haiguse tekkeloole loomade vahendusel, jättes unarusse haiguse ülekande võimaluse patsiendilt tagasi mõnele elavale olevusele. Ka ei ole alati küllalt selgesti toonitatud, et haiguste kandjaiks polnud ainult linnud vaid ka muud loomad. Seda nõuet on maksimaalselt täitnud ainult vene uurija D.K. Zelenin oma ainulaadses teoses „KUL'T ongonov v Sibiri" (Leningr. 1936). Süüdi selles disproportsioonis on muidugi ka ühekülgsed allikad, kus linnud enamasti domineerivad.

Lindude salapärane ilmumine varakevadel poolnälginud olenditena, nende kuju, värvingu ja sulekatte mustrivariandid on andnud häid pidepunkte eri lindude lülitamiseks mõnda haiguspilti. Juba linnu häälitsusest võib järeldada, kellega oli tegemist ja kuidas ta võis sinu tervist mõjustada. Pelglikku kukulindu on vähesed kunagi näinud, kuid ainult ta hääl võis tuua sulle saatuliku terviserikke, kui sa teda juhtusid esmakordselt kuulma tühja kõhuga. Sellepärast tuli kohe voodist tõustes võtta midagi toidupoolist „linnupetteks", tükk leiba, või kui muud ei olnud, siis soolatera hamba alla või lonks viina kuiva kurku. Varahommikul tühja kõhuga metsas kägu kuuldes tuli hambad liüa selle puu tüvesse, mille otsas ta kukkus, mis põhjustas puu kuivamise aja jooksul. Kõik need abinõud näitavad, et nii linnu mõju inimesele, kui ka ta petmine pidi olema puhtmaagiline. Ainult maagilise mõtteviisiga on seletatavad ka need kevadpäikesest, niiskusest ja tuultest esilekutsutud ajutised nahavigastused või anomaaliad säärtel, nagu „varesesaapad", „kuresaapad" või „konnasaapad" ehk jälle igasugused pigmendiplekid, nn. „tedretähed", „linnulapid" näol, mis mingil viisil meenutavad vastavate lindude jäsemeid või mustrit nende sulekattel. Sellesama maagilise mõtteviisi viljaks on ka kujutlused, et lepalinnu lend lehma kõhu alt läbi paneb lehma verd lüpsma või et kollase varblase lend varahommikul üle katuseharja võib tuua sängist tõusjale kollatõbe. Lõpuks märgitagu veel, et tegusõnast lendama on tuletatud eesti ja soome-rootsi keelepruugis üks eritermin äkiliste ristvalude lendva (ryggskott) jaoks, mis ilmselt viitab ootamatu linnulennu maagilisele mõjule. Loode-Eestist on kirja pandud teateid, et niisugused valu tekitavad linnud, kellel on olnud võime isegi karilloomadest otse läbi lennata, on kandnud nime **poltharakas** ja **poltvares**, mis samal ajal on olnud mõne kurikuulsa nõia hüüdnimeks.

Haigusi on loomadele tagasi antud ennekõike jällegi igasuguste maagiliste võtetega, alates manamise või lausumisega või kontaktiotsimisega haigusnähete ja nende arvatava tekitaja vahel. Kaunis laialt olid tuntud riimitud loitsud, kus haigust pakutakse kordamööda kahele või kolmele linnule, nagu näiteks: „Harakale haigus / varesele valu / mustalinnule muu tõbi". Karjala rahval on olnud kombeks manada tagasi haiged jalaosad erinimelistele lindudele: „Kured, rähnad, mustad varesed, lapilised harakad, võtke tagasi oma varbad ja küüned, et saaksin tagasi oma terved jalad". Selletaolisi ravikuure manamiste saatel on tehtud tavaliselt soojas saunas, haigeid kohti soojavee ja seebiga pestes, emade poolt lastele. Tedretähtedest loodeti lahti saada, kui põski kirju linnumunaga silitati, või lihtsalt mullaga, mis oli võetud maast, kus oli nähtud lindu esmakordselt seisvat. Haigust võis linnule mõne toiduainega sisse sööta või sel teel minema saata, et mõni riidehilp patsiendi rõivastusest pandi kure pessa, või valged riidelapid, millega oli pühitud paisetelt mäda, riputati mõne puu otsa, kus linnud tihti viibisid. Valitses ka usk, et pihlakate või leedripuu okstele riputatud mädalapid nakatasid ka puude marjad, mis linnud sügiskuudel minema kandsid. Nii moodustasid teatavad kevadised nakkushaigused rahvakujutluses omasuguse nõiaringi, mille katkestamiseks otsiti järjest uusi abinõusid.

Rohkem Voldemar Randmäe kohta

Käesoleva lehe veergudel on mitmel korral juttu olnud nendest eesti meestest, kes sõja ajal Soomest läksid parashütistidena vaenlase tagalasse salaluure otstarbel. Nende hulgas on ka nimetatud Voldemar Randmäed, kuid nähtavasti pole tema kohta rohkem isiklikke andmeid olnud.

1940. a. oli V. Randmäe Tartus põllumajandusteaduskonna üliõpilane. Millegipärast kujunes põllumajanduse üliõpilaste seas väike ringkond, kes komnoortena uue punase vooluga aktiivselt kaasa läksid, juhtideks mõned pooleldi eestlased või mitte-eestlased. Ka V.R. sattus kuidagi nende hulka. Kui aga mõnedest teistest said 1941. a. suvel hävituspataljonlased, siis V. R. selle asemel võttis juba 1941. a. kevadel ühenduse ühe Tartus oleva põrandaaluse vastupanu grupiga. Temal soovitati teotseda edasi komnoorte seas, kuid samal ajal informeerida rahvuslikku põrandaalust kõigest seal toimuvast. Seda ta tegigi, eriti kui loobudes ülikooli tööst temast sai ka Tartu Kompartei alaline autojuht. Sõidutades partei tuusasid tal õnnestus mõndagi kuulda ja näha, mida teisiti teada ei olnud.

Mõni aeg enne Tartu vabastamist kõrvaldas V. R. koos ühe teise partei autojuhiga Kompartei sõiduauto, peitsid selle Vabriku tänaval Maimi maja õue ja kadusid ise põranda alla.

See oli seesama auto, mis 10. juuli õhtupoolikul sõitis sinimust-valge lipuga läbi linna, signaliseerides ülestõusu algust, jõudes ka Vabadussillani momendil kui sild venelaste poolt õhku lasti.

Autost sai hiljem Tartu Omakaitse auto.

Kuna oli küllalt neid, kes tema komnooreks ja partei autojuhiks olekut teadsid ja vähe, kes teadsid tema põrandaalust osavõttu, siis ei jäänud V. R-le ka isiklikult ohud tulemata järgnevail päevil Tartus. Vähemalt kaks korda ta arreteeriti omakaitselaste poolt ja ühel juhul oli ta juba koguni veoauto peal koos teistega mahalaskmisele viimiseks. Teda päästis juhus, et üks n.n. Tervishoiumuuseumi põrandaaluse grupi liikmeid teda isiklikult tundis ja seal juhtus teda nägema. Tal ei olnud enam õige Tartusse jääda ja ta läkski ära, liitudes hiljem kuskil Harjumaal Erna salga meestega. Ta võttis osa Saaremaa vabastamisest ja selle järel siirdus ki Soome. Nagu ilmunud artiklites juba on kirjutatud, ta sai Soomes parashütisti väljaõppe ja saadeti ühe, ainult eestlastest koosneva salaluure juhina venelaste tagalasse, kus aga kogu grupp hukkus. V. R. oli 24-aastane, sündinud 1918. a. detsembris Venemaal, kust vanemad peale sõda opteerusid Eestisse.

K.-n.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus
„Stainguard" hinna sees
Söögituba, elutuba ja koridor
$59.95
Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.
Peeter Valing
Tel. 690-4961
Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea
et teen igasuguseid raud- ja puuaedu
kruntide ümber.
B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni
Toimetaja H. Oja kodune tel. 481-5316
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni emasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 20. septembril 1983 — Tuesday, September 20, 1983

Tsensor nõukogude teatris

Iga tekst, mis nõukogude Eestis teatrilavadelt saali kostab, peab eelnevalt olema tsenseeritud. See kehtib nii uute näidendite, kui ka üksikute repliikide või lisatud laulutekstide puhul.

KUIDAS TÖÖTAB TSENSOR?

Teatrijuhid on kohustatud iga lavastamisele planeeritud näidendi teksti varakult enne proovide algust esitama ENSV Kultuuriministeeriumi teatrite valitsuse repertuaarikolleegiumile, kes siis tekstile tsensori loa peab taotlema. Repertuaarikolleegium on sisuliselt tsensuuri esimene aste: siin loetakse tekst läbi ja võetakse seisukoht, kas nimetatud teksti üldse sobib tsenseerimiseks esitada. Repertuaarikolleegiumi käsutuses tsensuuri eeskirju pole, kolleegiumi liikmetel tuleb seisukoht võtta intuitsiooni alusel. Peavad nad näidendit sobivaks, siis viiakse töö koos vastava kaaskirjaga tsenseerida.

Tsensoril on õigus teksti kinni pidada 30 päeva ja selle aja möödudes ta annab (ei anna) loa näidendi esitamiseks.

Loa andmine seisneb käsikirja esimesele eksemplarile pitsati löömises.

Pitsatil on sõna LUBATUD ja mingi salapärane numbrite ja tähtede kombinatsioon. Nendesse on nähtavasti sifreeritud loa andja nimi ja veel mingid andmed.

Kui tsensor leiab näidendis lause või lausekatke, mis tema arvates sisaldab nõukogudevastast propagandat või reedab riiklikku saladust, siis kutsub ta välja repertuaarikolleegiumi liikme ja annab korralduse vastav lause muuta või hoopis tükist välja jätta. Repertuaarikolleegium võtab kontakti autoriga ja teeb viimasele ettepaneku lused muuta või välja jätta. Autoril enesel ei ole tsensoriga mingit kontakti ja tema oma tööd tsensori ees kaitsta ei saa.

On nüüd luba saadud, siis jääb tsensori pitsatiga eksemplar teatrite valitsusse hoiule ja seda siit välja anda ei tohi.

Teatrijuhtidele teatatakse suusõnaliselt, et tsensori luba on olemas.

Leiab aga tsensor, et näidend on oma ideelt „vildak" ja ei vasta kehtiva korra ideaalidele, siis ei kõnelda enam repertuaarikolleegiumiga, vaid saadetakse töö EKP keskkomitee kultuuriosakonda seisukoha võtmiseks. Keskkomitee kultuuriosakond teeb sel juhul peapesu kultuuriministrile, et tema alluvad püüavad GLAVLIT'ist (tsenseeriva asutuse ametlik nimetus) nõukogudevastast propagandat läbi suruda.

Poleemiliste tekstide ja vaieldavate stseenide korral on tsensoril õigus tulla näidendi proovidesse ja siin saadud muljete põhjal kunstinõukogule oma seisukohad korralduseena edasi anda.

On nüüd uus näidend heaks kiidetud, tema proovid lõppenud ja tükk rahva ette jõudnud, ei ole tsensori töö ikka veel katuse all. Teatrit ei saa ju usaldada!

Igale teatrietendusele jäetakse välja müümata kuus piletit: kaks teatri juhtkonnale, kaks kultuuriministeeriumi esindajatele, üks julgeolekule (KGB) ja üks tsensorile (GLAVLIT).

Seega jälgivad „vabas ja demokraatlikus töörahvaparadiisis" iga teatrietendust kaksteist valvsat silma!

Hirm oma rahva ees peab küll hirmuäratav olema.

Aarne Vahtra
endine ENSV Kultuuriministeeriumi teatrite valitsuse juhataja

Avo Kittask William Quartzi osas „The Shivaree's" 1982.

Kittask Vancouveris, Winnipegis ja Montrealis

Nimiosaline Sullivani operetis „Mikaado"

Juunis toodi Stratfordi teatris lavale Sullivani (libreto E.S. Gilbert) operett „The Mikado" (Mikaado), mida on peetud loojatepaari menukamaks tööks ettekujutuslikust jaapani elust. Pärast esietendust Londonis 1885 on see alati olnud, eriti Põhja-Ameerika teatrite repertuaaris. Bariton Avo Kittask mängis Stratfordis nimiosas.

Septembri lõpul lõpetati selle populaarse lavatüki etendused ja 34-liikmeline grupp läheb Kanadas ringreisile. Kavas oli kaks tööd, lisaks nimetatule veel teine Sullivani operett „Gondoliers", mida esitati septembri esimesel poolel Ottawas.

„Mikaado", kus esineb Avo Kittask, sõidab 18. septembril Vancouverisse,

kus alustatakse etendustega 20. sept. ja mängitakse 25. septembrini (viimasel päeval kaks korda).

Vancouveris toimuvad etendused Queen Elizabeth Theatre'is, 649 Cambie St.

Juba järgneval esmaspäeval sõidab grupp edasi Winnipegi, kus 29. sept. avatakse külalisetenduste seeria, mis vabade vahepealsete pühapäevadega kestab laupäev, 22. oktoobrini (viimasel päeval kaks etendust). Etendused toimuvad Manitoba Theatre Centre'is, 174 Market Ave.

27. okt. avatakse etendused Montrealis,

kus Place des Arts, 1501 Jeanne Mance'is on ettenähtud kuus etendust, kahel päeval kahe etendusega.

Sellejärel teatrikompanii sõidab tagasi Torontosse ja koju.

Avo Kittask on tänavu olnud püsivalt seotud teatritööga: juunis oli kaks etendust nädalas, aga augustis juba kuus ja ringreisil on kaheksa etendust nädalas. Ees on ringreisi järel esinemine 19. nov. Kingstonis, kus esitatakse kahel korral Beethoveni „Fidelio" kontsertversioonis koos Kingstoni sümfooniaorkestriga.

Tuleval suvel on jälle ees teatritöö Stratfordis, kus tuuakse lavale veel kolmas Sullivani töö „Iolanthe". Kuid „Mikaadost" ollakse huvitatud ka Ühendriikides, esialgul jäi sinna minek ära, kuna kõigil grupi liikmeil polnud võimalik kaasa minna.

Aga talvel, veebruaris, sõidetakse „Mikaadoga" kuueks nädalaks Inglismaale, kus Londonis olevas Ed Mirvishi teatris „Old Vic" esitatakse seda 29. veebruarist alates,

nii et kevadeks jõuab Torontosse tagasi, et alustada uue lavastuse harjutustega.

Ringreisi puhul on neis linnades elavail eestlasil hea võimalus tutvuda kanada ühiskonnas tuntuimaks saanud eesti teatrikunstnikust lauljaga.

Uus Iisraeli peaminister

Iisraeli peaminister Menachem Begin lahkus lõplikult oma kohalt 15. septembril. Juba selleks ajaks oli valitud asendajaks endine välisminister Yitzhak Shamir. Olukord Kesk-Idas oleneb nüüd sellest, millist poliitikat uus peaminister hakkab ajama, kellest arvatakse, et ta jatkab endise peaministri liini, aga võib olla isegi rangem, kuna ta pole leppinud mitmete Begini poolt tehtud sammudega, nagu Egiptuselt vallutatud alade tagasiandmine jm.

Shamir kuulub nende paljude poliitikute hulka, kes on olnud terroristliku organisatsiooni juhiks, kuid keda hiljem austatakse hinnatud riigimehena. Samasugune poliitiline tagapõhi oli ka Beginil, kelle terroristikuulsus oli nii suur, et inglased pakkusid tema tabamise eest väga kõrget tasu.

Shamir ja Begin kuuluvad juutide iseseisvumisvõitluste sangarite hulka,

kes enne Iisraeli riigi sündi pidasid põrandaalust sõda nii inglaste mandaadivalitsuse kui ka Palestiina araabiaühiskonna vastu.

Selleaegsete valitsejate vaatenurgast nad olid terroristid ja sõda oli terroriaktiks.

Väiksekoguline välisminister, kel on tundlik naeratus, on siiski visa vastane poliitikas. Aga Beginiga võrreldes puudub temal juhi külgetõmbejõud, samuti võime haarata pooldajate hulki liigutavate ja oskuslike kõnedega.

Kui Shamiri katse hoida parempoolsete parteide koalitsiooni koos peaks ebaõnnestuma, siis võib juhtuda, et teda,

aga nagu ei ühtki teist juhti ei peeta küllalt võimeliseks suure juhi Begini jalajälgedes astuma.

Shamir sündis Poolas 1915 nagu Begingi. Heebrea kooli järel ta alustas õigusteaduse õpinguid Varssavi ülikoolis. Õppimine jäi peagi kõrvalasjaks kui ta liitus Beitarise, sionistliku revisjonistipartei noorsoo-organisatsiooni tegevusega.

Shamir läks 20-aastasena Palestiinasse, põhjuseks õigusteaduse õppimine heebrea ülikoolis. Kaks aastat hiljem ta liitus juutide põrandaaluse „rahvusliku sõjaväeorganisatsiooniga" ehk Irgun Zvai Leumiin'iga.

Kui Irgun lõhenes kaheks 40-ndate aastate alul, liitus Shamir Lehi-nimelise tiivaga ehk „Iisraeli vabadusvõitlejatega".

Menachem Begin asus Poolast Palestiinasse 1943. aastal ja sai võistleva tiiva juhiks. Nende vahekorrad olid katkenud kaua aega ja alles 1966. a. Shamir ja Begin tegid omavahelise kokkuleppe.

Paljude teiste juudi vabadusvõitlejate viisil Shamir oli mitmel korral inglise ametivõimude vangiks. Kui ta aastal 1948 Iisraeli iseseisvumise aegadel oli vangistusest pääsenud, pidi ta kohe põranda alla kaduma,

sest tema partisaniüksust süüdistati ÜRO esindaja rootslase krahv Bernadotte mõrvas.

Shamir on selle järel teeninud iseseisvat Iisraeli ärilisel alal, aastast 1955 on ta olnud Iisraeli salapolitsei Mossad'i ametnikuks.

Sobitades oma vahekorra Beginiga ühines ta parempoolse Herut-parteiga ja valiti hiljem Iisraeli parlamenti Knessetisse. Begini välisministriks sai ta 1980. aastal kui Moshe Dayan vihaselt valitsusest lahkus.

Shamir on nüüd 69-aastane, ainult aasta noorem lahkunud Beginist

paljud iisraellased peavad teda vaid ajutiseks riigijuhiks.

HS

Lasteaed alustas tööga

Möödunud laupäeva hommikul algas õppetöö T.E.S. Lasteaias, kus toimus õpilaste registreerimine klassidesse, misjärel eelmiste aastate õpilased alustasid kohe mänguasjadega tegevust. Ainult esimeses klassis, kus tänavu on rohkesti lapsi, oli mitmel raske ema käest lahti lasta ja esimest koolipäeva alustati pisaratega.

Kalev Estienne Lääneranniku!

Oli möödunud neliteist aastat sellest, mil Kalev Estienne võimlejad viimati külastasid Lääneranniku. Meeldiv oli tervitada noori eesti saadikuid, kes pakkusid meile unustamatu elamuse kahetunnilise esinemise jooksul. Kalevlannad demonstreerisid „Harmoonia ja rõõm liikumises" nimelises programmis oma võimlemiskooli, koordinatsiooni, kõnni- ja jooksuliikumist. Koreograafia, mis oli lavaliselt seotud harukordselt huvitavate valgusefektidega ja esitati, üheksa hästitreenitud tütarlapse poolt, ei tekitanud kahetunnilise kava vältel ühtki igavusmomenti.

Noor eestlanna, Kati Tihane, kes esines solistina, oli silmale rõõmuks; loodame Katit näha 1984. aasta olümpiamängudel.

Soovime kalevlannadele ja nende väsimatule treenerile Evelyn Koopile õnne ja edu!

Jällenägemiseni Lääneranniku!

A. K.

Eesti keel edasijõudnuile

Tartu Instituudi 1983/84 töökavas koostöös AABS'i Kanada komiteega on kursus EESTI KEEL EDASIJÕUDNUILE. Kursus toimub 20 teisipäeva õhtul kell 19.30—21.30 Tartu College'is ajavahemikus 4. okt.—6. märtsini (4. 10—6. 12. ja 3. 1.—6. 3.). Kursuse lektoriks on prof. Vello Salo (tel. 416-265-2458).

Kursus on kavandatud õppijaile, kes soovivad täiendada oma teadmisi kõne- ja kirjakeele alal, eriti Toronto Eesti Seltsi Täienduskeskkooli lõpetajaile, aga ka kõigile muile, kes suudavad end juba eesti keeles väljendada. (Ka lastevanemad teretulnud!)

Õppekavas on valitud kirjandupalade lugemine, sõnavara laiendamine, grammatiline analüüs (vormi- ja lauseõpetus), stiili küsimused ning mitmesugused kirjalikud ja suulised harjutused, mis taotlevad väljendusrikkamat isiklikku keelepruuki.

Riin Rivanool

SUVESÕBRAD I

Praegu juhtus mulle kätte pilt ühest hiljutisest sünnipäevast, kus nad kõik on üheskoos peal. Seitsmekesi seisavad need meie rõõmuraasukesed reas mahavõetud palgil, kõige pisem hoolega suuremate vahele toetamas ja nii, et keegi alla ei libiseks.

See on üks selle suve mälestuspilte sellest, mis on mööda läinud ja täpselt sama ei tule enam kunagi tagasi. Kool on alanud, mu rõõmsad suvekülalised on Maakodust selleks aastaks viimaseni läinud. Noorkuu kõversirp vahib mulle seltsiks ülevalt aknaäärelt sisse ja sestap ma polegi enam nii üksi, kui oma suvemälestusi kirjapanema hakkan.

Iga aastaga saavad mu väikesed suvesõbrad vanemaiks ja samuti iga aastaga jääb nende aeg napimaks küll igasuguste ettevõtmiste, laagrite, suvekursuste, perekondlike ühisreiside, sõprade küllakutsete ja muu näol.

Kui vennad Aadu ja Tõnn suure rõõmuga skautide laagrisse tõttasid, tuli nende väike 9-aastane õde Tipa nädalaliseks külaliseks meie Maakodusse. Enne aga kinnitasid vennad ühest suust: „Kui me laagrist tagasi tuleme, siis lähme meie omakorda vanaema juurde, aga Tipa siis enam tulla ei saa. Eks ole, nii on ju õigus?"

Ühevääruse ja õigus peab maailmas valitsema, selle vastu ei saa ja selles asjas vääratada ei tohi. Nii et, muidugi . . .

Tipa on laps, kes end tegevuses hoida oskab ja peagi meilt selle hirmu hajutab, et „üksipäini vanade seltsis, ehk hakkab kullakesel igav."

Igale oma pere liikmele tuleb tal teha kojuviimiseks kingitus, emale pajalapid õmblustööna, vendadele pildid käärilõigete ja joonistamise abil ja isale midagi muud vajalikku.

Kui köögitööna „peache" keevasse vette kastes pealisnahast puhtaks koorime, siis teeb Tipa oma pisikeste sõrmedega üha väledamalt ja väledamalt, kuni kellaga aega mõõdame ja selgub, et Tipa rekordiks on 5 sekundit iga vilja puhastamise kohta. Vanaemal on talvest peale korjatud sirgeid ja siledaid dollarilisi, neid saab jagada tasuks ja tunnustuseks, kui selleks vajadus tekib, nii seegi kord.

„Miks sa ütled „peach"? nõuab Tipa. „See ei ole ju eesti keeles Ja kuidas ma neile kottidele siis need sildid küll õigesti ja mitte kahes keeles segamini kirjutada saan?"

Häbi! Oi häbi, vanaema! Teistelt nõuab, aga vaata — ise! Nõnda see vanaema nüüd omaette tunneb ja kibekiiresti saab Tipale sõnastik kätte antud käsuga:

„Otsi sina kohe õige sõnavaste välja!" ja kui selgub, et neid on kaks — virsik ja persik, siis otsustab Tipa nii: „Olgu siis persik, see on „peachile" kõige rohkem sarnane ja jääb igaühele kergemini meelde."

Nii teeb ta persikute sügavkülmetuskottidele silte õige nime ja kuupäevaga nii, et neid küll järgmisegi aasta talvevarudeks veel ette jääb.

Kalapüüdmisega tahab Tipa ilmtingimata vendadele näidata, et ta selles asjaski väga tubli on. Õngesöödaks vihmausse aga sellise kuuma ja põuaga väljakaevata ei õnnestu isegi vanaisal ja oja äärestki mitte, ka pole neid enam saada lähedasest müügikohastki. Küll proovib laps külmutatud kalatükkide ja muuga, kalamehejuttu „nägin suurt kala, aga läks minema" oli mitmel korral, kuni ühel päeval tuli Tipa joostes, hingeldades ja suures ärevuses jõeäärest maja juurde tõelise kalajutuga:

„Püüdsin kala, püüdsin nii kämblasuuruse kala ja kaotasin selle siis kaldale rohu sisse ära! Tule, aita otsida!"

Lippab siis Tipa ees ja vanaema järel kala otsima. Saab seda üheskoos tehtud küll käpuli ja põlvili, kätega kobades, rehaga rohus rehitsedes ja kepiga torkides, aga — kalake jääb kadunuks.

„Küllap hüppas kaldarohust vette, ujus kalake tagasi oma ema ja isa juurde," püüan lohutada, ent lapsuke vastab kurvalt:

„Ma tahtsin ju vaid ühte, ainult ühte, et poistele näidata ja nüüd . . ." Ei, seda ühte ei tulnud õnge otsa enam hiljemgi.

Aga siis lähme õhtul hoopis lähedasse linna kinno. Tipa tahab kolmandat korda vaadata ilmaruumi-olevusi filmis „Jedi" ja lubab seda 33 korda läbi vaadata, kui vaid saaks. Ka raamat sama pealkirjaga on tal kaasas. Aadu on selle ühe päevaga läbi lugenud, Tipal on selleks mõned päevad kulunud ja vanaema peab selle nüüd ka läbi lugema. Paks raamat, vanaema veerib seda mitu nädalat.

Kui siis südameröõm, meie tilluke Tipa koju tagasi läinud on, tuleb mõne aja pärast kätte poiste kord.

„ESTONIA" orkestri esimene kokkutulek toimub 28. sept. 1983, 7.30 õhtul Eesti Majas. Samal ajal toimub „Estonia" orkestri peakoosolek järgmise päevakorraga:

1. **Koosoleku rakendamine**
2. **Aruanded 1982/83**
3. **Tegevuskava 1983/84**
4. **Valimised**
5. **Kohal algatatud küsimused**

Palume kõiki liikmeid osa võtta.

Meeleldi soovime näha ka uusi noori instrumendimängijaid „Estonia" orkestri ridades.

Orkestri regulaarsed harjutused toimuvad igal kolmapäeval 7.30 õhtul Eesti Majas.

Valvurid streikisid, vangid põgenesid

BRÜSSEL — 37 vangi põgenesid vanglast vangivalvurite streigi ajal. Streik oli osa üleriiklikust riigitööliste tööseisakust. Keskhommikuks, kui vangivalvurid jälle tööle läksid oli viis vangi uuesti vangistatud.

wintario

15. septembril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 163483, $10.000 võitsid piletid nr-d 845730 ja 282723, $1000 — 00498, $100 — 8147, $10 — 852, $50 segijärjekorras numbrid 995940 ja tasuta piletiraamatu numbrid 25. Nädala müstilise preemiavõidu AMC Eagle auto võitsid numbrid 065127.

Sündmuste kalender

- **Kolmapäeval, 28. septembril, kell 7.30 õ. Eesti Majas „Estonia" orkestri esimene kokkutulek ja peakoosolek.**
- **Neljapäeval, 6. oktoobril kell 7 õ. Tartu College'is Eesti Ohvitseride-kogu Kanadas sõprusõhtu.**
- **Laupäeval, 15. oktoobril kell 7 õhtul Eesti Majas võrulaste sügispidu.**